

**UNIVERZA NA PRIMORSKEM
PEDAGOŠKA FAKULTETA**

**DIPLOMSKA NALOGA
META GEC**

KOPER 2018

UNIVERZA NA PRIMORSKEM

PEDAGOŠKA FAKULTETA

Visokošolski strokovni študijski program

prve stopnje Predšolska vzgoja

Diplomska naloga

LUTKA V URBANIH IN RURALNIH VRTCIH

Meta Gec

Koper 2018

Mentorica:

izr. prof. Jelena Sitar Cvetko

ZAHVALA

Zahvaljujem se mentorici, izr. prof. Jeleni Sitar Cvetko, za vso strokovno mentorsko vodenje, pomoč in svetovanje pri izdelavi diplomske *naloge*.

Iskrena hvala tudi moji družini, predvsem mami Vlasti in noni Marici, za vso pomoč ter podporo v času študija.

IZJAVA O AVTORSTVU

Podpisana Meta Gec, študentka visokošolskega strokovnega študijskega programa prve stopnje Predšolska vzgoja

izjavljam,

da je diplomska naloga z naslovom »Lutka v urbanih in ruralnih vrtcih«

- rezultat lastnega raziskovalnega dela,
- so rezultati korektno navedeni in
- nisem kršila pravic intelektualne lastnine drugih.

Podpis:

V Kopru, dne

IZVLEČEK

V diplomski nalogi smo želeli raziskati, do kakšnih razlik, če sploh, prihaja pri uporabi in prisotnosti lutke ter pogostosti izvajanja dejavnosti povezanih z lutko, glede na okolje, v katerem se vrtec nahaja.

Diplomska naloga je sestavljena iz dveh glavnih delov, teoretičnega in empiričnega dela. V teoretičnem delu smo povzeli bistvene značilnosti, razlike, prednosti in slabosti urbanih in ruralnih naselij, v katerih se slovenski vrtci nahajajo; pomen in značilnosti otroške igre, teme povezane z lutko in pomen kulturno-umetnostne vzgoje v vrtcih.

Empiričen del obsega predstavitev pridobljenih rezultatov izvedene raziskave, v kateri so, na izbrano temo diplomske naloge, s pomočjo spletnega vprašalnika anonimno sodelovali vzgojitelji zaposleni tako v urbanih kot ruralnih slovenskih vrtcih.

Na podlagi pridobljenih rezultatov smo ugotovili, da do razlik pri uporabi in prisotnosti lutke ter pri izvajanju dejavnosti povezanih z lutko v vzgojno-izobraževalnem procese med urbani in ruralnimi vrtci prihaja; pri čemer so razlike pri uporabi in prisotnosti lutke minimalne, pri izvajanju dejavnosti povezanih z lutko pa nekoliko večje. Ugotovili smo tudi, da se vzgojitelji še vedno premalo zavedajo čarobne moči, ki jo lutka lahko ima na posameznega otroka in celotno skupino, kar posledično pomeni, da lutke pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu ne uporabljajo tako pogosto kot bi jo lahko.

Ključne besede: lutka, urbani vrtci, ruralni vrtci, lutka in vzgojitelj, metode dela z lutko.

ABSTRACT

Puppet in urban and rural kindergartens.

In the thesis we wanted to research to what extent differences, if any, occur in the use of the puppet, the presence of the puppet and the frequency of activities which are associated with the puppet; according to the environment in which the kindergarten is located.

The thesis comprises of two main sections, theoretical and empirical part. In the theoretical section, we have summarized the essential characteristics, differences, advantages and disadvantages of urban and rural settlements in which Slovenian kindergartens are located; as well the importance and characteristics of the children's play, the themes associated with the puppet and the importance of cultural and artistic education in kindergartens.

The empirical section consists of presentation of the results we have gathered the conducted in research, in which the pre-school teachers from urban and rural Slovenian kindergartens have been asked to fill in an anonymous online questionnaire about the topic.

With the help of questionnaire we had determined that differences do exist between urban and rural kindergartens in the use of the puppet, the presence of the puppet and the frequency of activities associated with the puppet; while the differences in use and presence of the puppet are minimal, the differences in frequency of activities associated with puppet are slightly higher. We also found that pre-school teachers are still not aware enough of the magical power that a puppet can have both on a particular child and on a whole group of children, which leads to pre-school teachers not using puppet in their educational work as often as they could.

Key words: puppet, urban kindergartens, rural kindergartens, puppet and educator, methods of working with puppet.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	1
2	TEORETIČNI DEL	3
	2.1 Urbana in ruralna naselja	3
	2.2 Otroška igra	6
	2.3 Lutka	9
	2.3.1 <i>Kaj je lutka?</i>	9
	2.3.2 <i>Vrste lutk</i>	11
	2.3.3 <i>Otrokov razvoj ob igri z lutko</i>	13
	2.3.4 <i>Lutka in vzgojitelj</i>	16
	2.3.5 <i>Metode dela z lutko</i>	18
	2.3.6 <i>Kulturno-umetnostna vzgoja – gledališka umetnost v vrtcu</i>	20
3	EMPIRIČNI DEL	23
	3.1 Problem, namen in cilji	23
	3.2 Raziskovalne hipoteze in raziskovalna vprašanja	23
	3.3 Metodologija	25
	3.3.1 <i>Raziskovalne metode</i>	25
	3.3.2 <i>Raziskovalni vzorec, pripomočki in postopek zbiranja podatkov</i>	25
	3.3.3 <i>Postopki obdelave podatkov</i>	25
	3.4 Rezultati in razprava	26
	3.4.1 <i>Zastopanost dela z lutko v vrtcih</i>	27
	3.4.2 <i>Najpogosteje uporabljene vrste lutk</i>	28
	3.4.3 <i>Prisotnost t.i. lutke ljubljenske v vrtcih</i>	29
	3.4.4 <i>Najpogosteje uporabljene metode dela z lutko</i>	31
	3.4.5 <i>Pogostost razpolage lutk v igralnici</i>	34
	3.4.6 <i>Vrste lutk, ki so otrokom na razpolago v igralnici</i>	36
	3.4.7 <i>Vrste lutk, po katerih otroci najraje posegajo</i>	37
	3.4.8 <i>Izdelava lutk in uprizarjanje lutkovnih predstav</i>	38
	3.4.9 <i>Ogled lutkovne predstave v letu</i>	39
	3.4.10 <i>Ogled lutkovne predstave v tekočem šolskem letu (2017/2018)</i>	40
	3.4.11 <i>Kraj ogleda lutkovne predstave</i>	42
	3.4.12 <i>Kaj vzgojiteljem osebno pomeni lutka?</i>	43
4	SKLEPNE UGOTOVITVE	45
5	LITERATURA IN VIRI	47
6	PRILOGE	50

KAZALO GRAFIČNIH PRIKAZOV

Graf 1: Zastopanost dela z lutko v obeh vrstah vrtcev.	27
Graf 2: Primerjava med zastopanostjo dela z lutko med urbanimi in ruralnimi vrtci.	27
Graf 3: Najpogosteje uporabljene vrste lutk v obeh vrstah vrtcev.	28
Graf 4: Primerjava najpogosteje uporabljenih vrst lutk med urbanimi in ruralnimi vrtci.	28
Graf 5: Prisotnost lutke ljubljenske v obeh vrstah vrtcev.	29
Graf 6: Primerjava prisotnosti lutke ljubljenske med urbanimi in ruralnimi vrtci.	29
Graf 7: Najpogosteje uporabljene metode dela z lutko pri obeh vrstah vrtcev.	31
Graf 8: Primerjava najpogosteje uporabljenih metod dela z lutko med urbanimi in ruralnimi vrtci.	31
Graf 9: Pogostost razpolage lutk v igralnicah pri obeh vrstah vrtcev.	34
Graf 10: Primerjava pogostosti razpolage lutk v igralnici med urbanimi in ruralnimi vrtci.	34
Graf 11: Vrste lutk, ki so otrokom na razpolago v igralnici pri obeh vrstah vrtcev.	36
Graf 12: Primerjava razpoložljivosti vrst lutk v igralnici med urbanimi in ruralnimi vrtci.	36
Graf 13: Vrste lutk, po katerih otroci najraje posegajo pri obeh vrstah vrtcev.	37
Graf 14: Primerjava vrst lutk, po katerih otroci najraje posegajo, med urbanimi in ruralnimi vrtci.	37
Graf 15: Izdelava lutk in uprizarjanje lutkovnih predstav v obeh vrstah vrtcev v letu. ...	38
Graf 16: Primerjava pri izdelavi lutk in uprizarjanju lutkovnih predstav med urbanimi in ruralnimi vrtci v letu.	38
Graf 17: Ogled lutkovne predstave v letu v obeh vrstah vrtcev.	39
Graf 18: Primerjava ogledov lutkovnih predstav v letu med urbanimi in ruralnimi vrtci. ...	39
Graf 19: Ogled lutkovne predstave v tekočem šolskem letu (2017/2018) v obeh vrstah vrtcev.	40
Graf 20: Primerjava ogleda lutkovne predstave v tekočem šolskem letu (2017/2018) med urbanimi in ruralnimi vrtci.	40
Graf 21: Kraj ogleda lutkovne predstave v obeh vrstah vrtcev.	42
Graf 22: Primerjava kraja ogleda lutkovne predstave med urbanimi in ruralnimi vrtci.	42

KAZALO PRILOG

Priloga 1: Anketni vprašalnik	50
-------------------------------------	----

1 UVOD

Diplomska naloga z naslovom *Lutka v urbanih in ruralnih vrtcih* je sestavljena iz dveh glavnih delov, teoretičnega in empiričnega.

Teoretični del je sestavljen iz štirih delov. Osrednji namen diplomske naloge je raziskati, primerjati in ugotoviti, kakšne razlike se, če sploh, pojavljajo pri uporabi in prisotnosti lutke ter pogostost izvajanja dejavnosti povezanih z lutko v urbanih in ruralnih vrtcih.

V prvem delu dela spoznamo razlike med urbanim¹ in ruralnim² naseljem ter prednosti in slabosti, ki posredno in neposredno vplivajo na posameznikovo kakovost življenja in njegov razvoj. Možnosti, raznolikost, pogoji in dostopnost do kulturnih ustanov, prireditev in dogodkov, ki so pomembni za uspešno izvajane kulturne vzgoje, katere del je kulturno-umetnostna vzgoja in delo z lutko, v vrtcih, so odvisni od tipa naselja, v katerem se vrtec nahaja.

Ker otrokovo učenje poteka skozi igro, si v nadaljevanju lahko preberemo pomen in značilnosti otroške igre in igrač ter pogoje, ki so potrebni za kakovostno igro. Igra z lutko je del simbolne igre, zato se v poglavju osredotočimo tudi na značilnosti in pozitivne vplive igre na otroka ter navedemo kriterije simbolne igre.

Tretji del teoretičnega dela govori o lutki – kaj je lutka, katere vrste lutk poznamo in njihove značilnosti. Podrobneje si lahko preberemo tudi značilnosti razvojnih področij, na katere igra z lutko aktivno vpliva. Ker je primarni mediator med lutko in otrokom vzgojitelj, je v tem poglavju opisan tudi odnos, ki ga mora vzgojitelj ob želji, da bodo zastavljeni cilji ob delu z lutko uspešno doseženi, vzpostaviti z lutko. Spoznamo metode dela z lutko, ki jih vzgojitelj uporablja pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu.

Zadnji del teoretičnega dela je namenjen predstavitvi pomena kulturno-umetnostne vzgoje v vrtcih, katere del je tudi gledališka umetnosti – dejavnosti, ki so povezane z gledališčem, tudi z lutko. Tu spoznamo pomen aktivnega spoznavanja profesionalnega lutkovnega gledališča kot celote, predstavitev kriterijev, katere mora vzgojitelj upoštevati pri izbiri lutkovne predstave, in dejavnosti, ki naj bi potekale pred in po ogledu lutkovne predstave.

¹ mesto

² podeželje/vas

Empirični del je razdeljen na dva dela. V prvem delu smo natančneje predstavili namen, pomen in cilje diplomske naloge; raziskovalna vprašanja in hipoteze, ki temeljijo na teoriji, ki smo jo pridobili in uredili v teoretičnem delu diplomske naloge; metodologijo, ki nam je služila pri pisanju in urejanju drugega dela empiričnega dela naloge. V njem smo predstavili, uredili in interpretirali pridobljene rezultate izvedene raziskave.

2 TEORETIČNI DEL

2.1 Urbana in ruralna naselja

Okolje, v katerem posameznik odrašča ter kasneje živi, je eden iz med pomembnejših faktorjev oblikovanja lastne identitete ter spoznavanje, dojetanje, razumevanja in sprejemanja vsesplošne kulture, v kateri živi. Pomen in funkcionalnost naselij se je skozi zgodovino neprestano spreminjal. Tako je tudi danes. Urbano in ruralno okolje ter prostor, v katerem posameznik živi, deluje in se razvija, vpliva na njegovo vsakodnevno delovanje, priložnosti in dojetanje sveta, ki ga pozna.

Zaradi posledic urbanizacije in industrializacije je danes meja med urbani in ruralnimi naselji težko določljiva. Njihove razlike "so vidne predvsem v podobi, velikosti in vlogi naselja" (Kralj Serša, Jeršin Tomassini in Nemec, 2015, str. 211).

Ruralna naselja so bila v preteklosti večinoma agrarna (kmečka). Ta, tipično manjša naselja, so bila pozidana s kmečkimi poslopji, katerim so pripadala zemljišča za kmetijsko rabo. Dostopnost je bila omejena, saj so bile ceste v naselju ozke in neprilagojene za današnje potrebe. Poleg agrarnih naselij so obstajala tudi neagrarna (nekmečka) naselja, ki so se ukvarjala z rudarstvom, obrtjo,... (Kralj Serša, Jeršin Tomassini in Nemec, 2015).

Današnja ruralna naselja delimo na razložena in sklenjena naselja, ki se razlikujejo po "razporeditvi in številu domov ter njihovi medsebojni oddaljenosti" (Kralj Serša idr., 2015, str. 212). Medtem ko so razložena naselja razpotegnjena in jim je težko določiti središče, je za sklenjena značilno, da so poslopja v njem strjena in razporejena v določenem redu, kar nam omogoča določiti središče naselja, ki je lahko cerkev, šola, itd. (Kralj Serša idr., 2015).

Prva urbana naselja so nastala ob velikih rekah kot so Nil, Ind, itd. Prebivalci so se pretežno ukvarjali z rokodelstvom in trgovino. Prvi hiter razvoj mest se je zgodil po letu 1800 ob industrijski revoluciji, drugi pa po drugi svetovni vojni.

V današnjem času v urbanih naseljih živi več kot polovica svetovnega prebivalstva. Za razliko od ruralnih naselij je za urbana značilna velika gostota prebivalstva in pozidave ter pomanjkanje zelenih površin, kar vpliva na način bivanja ter prinaša nove vedenjske in kulturne vzorce obnašanja, ki na podeželju niso prisotni (Kralj Serša idr., 2015).

Ne glede na to, da se je, skozi zgodovino in razvoj, vloga, zgled ter pomen urbanih in ruralnih naselij vidno spremenil, ne smemo pozabiti, da so razlike med mestom in

podeželjem, ne glede na napredek, še vedno prisotne. Samanta Zupan (2009) navede naslednje prednosti in slabosti življenja v urbanem in ruralnem naselju:

URBANA NASELJA:

Prednosti:

- večja dostopnost do kulturnih, družbenih in športnih prireditev ter
- boljše prometne povezave.

Slabosti:

- odnosi so večinoma odtujeni, nepristni in interesno pogojeni,
- hiter tempo življenja vpliva na počutje, zdravje in razpoloženje ljudi,
- več stresa,
- kakovost spanja je zaradi vsakodnevnega hrupa slabša,
- večji občutek ogroženosti in
- manjša pripravljenost za pomoč in solidarnost.

RURALNA NASELJA:

Prednosti:

- neposreden stik z naravo,
- boljša kvaliteta zraka,
- manj bolezni povezanih s kvaliteto zraka, kot so različne alergije, astma idr.,
- večji občutek pripadnosti in varnosti,
- neposredni in pristni odnosi ter
- manj stroškov.

Slabosti:

- oddaljenost od boljših delovnih mest ter boljše zdravstvene oskrbe,
- manjša izbira med trgovskimi, kulturnimi, poslovnimi in rekreativnimi dejavnostmi in storitvami ter
- slabše prometne povezave.

Prednosti urbanega življenja torej v veliki meri temeljijo na zadovoljevanju in dostopnosti družbenih potreb, ki naj bi jih bil deležen vsak posameznik – kultura, šport, dobrine, boljša služba, večje ugodje, zdravstvo idr. Tempo življenja je hitrejši in temelji

na zadovoljevanju potreb posameznika, kar posledično vpliva na medčloveške odnose ter psihično in fizično zdravje posameznika.

Ne glede na to, da meja med mestom in podeželjem počasi, a vidno, izginja, lahko trdimo, da življenje v ruralnih naseljih poteka nekoliko bolj umirjeno in bolj prijazno posamezniku, torej popolnoma nasprotno od življenja v urbanih naseljih. Stik z naravnim okoljem in dobrinami je večji, obenem pa je zaradi slabših cestnih povezav in večje oddaljenosti od mestnih središč in profesionalno organiziranih prireditev ter dogodkov izbira le teh omejena ali celo nedostopna.

2.2 Otroška igra

Otroška igra je otrokova primarna dejavnost, skozi katero spoznava svet okoli sebe, z njim komunicira in se uči.

Vzgoja otrok v predšolskem obdobju že vrsto let temelji na igri, ki ima pozitivne vplive na otrokov kognitivni, socialni, emocionalni in gibalni razvoj. Enoviti kriteriji opredelitve otroške igre se od avtorja do avtorja razlikujejo, se pa vsi strinjajo, da gre pri igri za notranjo motivirano dejavnost, ki jo posameznik izvaja zaradi lastnega zadovoljstva, pri čemer cilj ali končni izid nista pomembna, in ne zaradi tega, da bi zadovoljil izključno lastne potrebe in družbene zahteve (Brédikyté, 2002; Marjanovič Umek in Zupančič, 2006).

Zmotno je meniti, da je predmet, s katerim se otrok igra, lahko samo igrača. Otrok se je sposoben igrati tako z živimi kot neživimi predmeti, ki jih najde v svojem okolju, ter predmeti, ki si jih lahko, ali pa tudi ne, predstavlja. Otrok je namreč pri igri sposoben oblikovati namišljeno stvarnost z lastnimi pravili ter se istočasno zavedati, da ne gre za res (Kavčič, 2009). Zato malčku, ki svoj pribor ob jedi neprestano meče na tla in se ob tem navidezno neizmerno zabava, ne moremo pripisati, da to počne izključno zaradi lastne zabave, temveč se ob izvedbi uči posledic svojega dejanja in poteka dogodkov – npr. če žlico porine čez rob, ta pade na tla, ob dotiku s tlemi se ustvari zvok. Takšni vsakodnevni dogodki, ki se odraslim zdijo samoumevni ter velikokrat nepotrebni, so v resnici pomemben del otroške igre, ki služi izključno enemu namenu – učenju.

S starostjo število igrač, ki jih otrok pri igri uporablja, in čas, ki ga nameni igri, upadeta. To lahko pripisujemo zunanjim dejavnikom, predvsem staršem, saj igranje nadomestijo ostale aktivnosti, ki so v večini primerov povezane s šolskimi obveznostmi (Horvat in Magajna, 1989). Učenje, ki je torej poprej potekalo izključno skozi igro, tako nadomesti načrtno šolsko učenje, pisanje domačih nalog ter izvajanje zunajšolskih aktivnosti s strogo predpisanimi navodili in zapisanimi omejitvami. Igra kot učno sredstvo vsakega posameznika tako postopoma, a vidno, izgubi primaren pomen, ki posledično negativno vpliva na vsa področja otrokovega razvoja.

Zato je pomembno, da predšolskemu otroku ponudimo in zagotovimo ustrezne pogoje, s katerimi bo deležen kakovostne igre. Avtorja E. Wood in J. Attfield (1996, v Marjanovič Umek in Lešnik Musek, 2006, str. 146) sta mnenja, da otrok za kakovostno igro potrebuje naslednje:

- *"čas, prostor in druga različna kakovostna sredstva,*

- *ustrezen in raznolik kurikulum, ki daje možnosti za pridobivanje različnih igralnih izkušenj in vzpostavlja ravnotežje med vzgojiteljičinimi in otrokovimi namerami,*
- *primerno kombinacijo dejavnosti in izkušenj na gibalnem, miselnem in socialnem področju, in sicer tistih, ki jih izbere otrok sam, in tistih, ki jih ponudi vzgojiteljica,*
- *podporo za spoznavanje drugih, vrstnikov in odraslih,*
- *možnost za razvoj zaupanja in samospoštovanja,*
- *možnost za razvoj odgovornosti za učenje in vedenje, kar vključuje izbire in odločitve, načrtovanje, prošnje za pomoč in nudenje pomoči drugemu,*
- *spoštovanje s strani drugih, predvsem to, da ga drugi poslušajo in vzamejo zares,*
- *visoko usposobljeno vzgojiteljico."*

Šele, ko bodo vsi pogoji dostopni in izpolnjeni, bo otrok imel možnost, da iz igre in/ali dejavnosti, ki jo izvaja, pridobi in odnese potrebne izkušnje ter informacije, katere mu bodo služile kot osnova v nadaljnjih razvojnih obdobjih.

Skozi različna razvojna obdobja, tako telesna kot mentalna, se pri otroku pojavijo različne vrste spoznavnih iger, ki si v zaporedju sledijo od razvojno nižjih k razvojno višjim ravnem igre. To so: funkcijska, konstrukcijska, simbolna in dojemalna igra ter igra s pravili (Horvat in Magajna, 1989; Marjanovič Umek in Kavčič, 2006).

Simbolno igro, v katero vključujemo tudi igro z lutko, nekateri avtorji poznajo tudi pod izrazi igra pretvarjanja, domišljajska igra in igra »kot da«, kjer "otrok reprezentira neko dejanje, predmet, osebo ali pojav iz stvarnega ali domišljajskega sveta" (Kavčič, 2009, str. 279). Njen razvoj je pogojen s kognitivnim razvojem, saj je otrok simbolne igre sposoben šele takrat, ko je zmožen razumeti pogojnost znaka in obvladovanja lastnega egocentrizma (Marjanovič Umek in Kavčič, 2006).

Simbolna igra je značilna za otroke stare od dveh do šestih let. Se pa prvi zaznamki, ki so redki in kratkotrajni, prvič pojavijo že pri otroku staremu leto do leto in pol. Šele v drugem letu starosti pa pride do porasti sposobnosti reprezentacije. Otrok simbolne aktivnosti najprej usmerja nase, kar imenujemo avtosimbolna ali samonanašalna simbolna igra, kasneje pa tudi na druge predmete in ljudi. Primer: najprej se je sposobnem pretvarjati, da iz prazne posode »hrani« samega sebe, šele nato zmore »hraniti« druge – razvoj simbolne igre torej poteka v smeri od konkretnih predmetnih do splošnejših igralnih dejavnosti (igra vlog) (Kavčič, 2009; Marjanovič Umek in Kavčič, 2006).

L. McCune Nicoloch (1981, v Kavčič, 2009, str. 279) navaja šest kriterijev simbolne igre, po katerih lahko vidimo, da se otrok pretvarja. Ti kriteriji so:

- *"otrok se do neživih predmetov vede, kot da so živi (npr. skrbi za lutko),*
- *vsakodnevne dejavnosti izvaja v odsotnosti potrebnih materialov (npr. pije iz praznega lončka),*
- *otrok izvaja dejavnosti, ki jih običajno izvaja nekdo drug (npr. kuha, telefonira),*
- *dejanja ne izvede do njihovega običajnega konca (vzame torbico in pomaha v pozdrav, nato pa ne odide ven),*
- *predmet nadomesti z drugim (npr. škatla nadomešča mačko) in*
- *njegovo čustveno in instrumentalno vedenje v simbolni igri izraža namišljeno dejavnost."*

Simbolna igra pozitivno vpliva na otrokov razvoj, saj spodbuja socialno interakcijo, vpliva na verbalno izražanje – bogatejši besednjak in bolj kompleksni jezik, impulzivni nadzor, čustveno izražanje, napredek v različnih spretnostih, večjo zmožnost kooperativnega učenja in boljšega samozavedanje (Marjanovič Umek in Kavčič, 2006).

2.3 Lutka

2.3.1 Kaj je lutka?

Definicija lutke se od avtorja do avtorja razlikujejo, vsem pa je skupno to, da je lutka mnogo več kot le samo "... majhna figura, ki predstavlja človeka, žival, za uprizarjanje iger ...", kot nam jo definira Slovar slovenskega knjižnega jezika (1997, str. 511).

Moč, ki jo poseduje še tako preprosto izdelana lutka, otroku ali odrasli osebi omogoči, da se brezskrbno in skoraj nezavedno prepusti čarobnemu svetu domišljije in v njem uživa. Medtem ko so človeške sposobnosti mišljenja in dejanja omejena s prostorom in časom, v katerem živimo, lutke ob kršenju le teh, šele oživijo in nam pokažejo njihovo resnično moč. Lutka je namreč sposobna vsega, kar lahko naredi človek, ter veliko, veliko več (Korošec, 2006; Kruh, 2002). "Lutka lahko leti, se bojuje v borbi, premaga hudobno čarovnico, je močnejša od največjega velikana in prežene celo največje strahove, ki prihajajo ponoči" (Korošec, 2006, str. 114).

Kaj vse je lutka in koliko je v resnici sposobna, najobsežnejše definira Breda Kroflič (2002, str. I):

"Lutka je igrača, lutka je maska, lutka je sovrstnik, lutka je jaz

Lutka je spodbuda za akcijo, je motivacijsko sredstvo, ki ni le beseda

Lutka je družabnik, za pomoč pred osamljenostjo

Lutka za komunikacija – besedno in nebesedno

Lutka za samozavest

Lutka za spretnost

Lutka za samoobvladovanje in strpnost

Lutka za umirjanje, osredotočenje

Lutka za igro brez besed

Lutka za učenje ustvarjalnega mišljenja

Lutka za spodbujanje integrirane levo-desne možganske dejavnosti

Lutka za poučevanje in učenje na vseh predmetnih področjih

Lutka za učinkovitejše pomnjenje

Lutka za zabavno učenje, prijetno šolo, v veselje učencem in učiteljem"

Otrok lutko dojema kot igračo, s katero se poistoveti ter ustvari lastni čarobni svet, v katerem ne pozna omejitev, nič ni nemogoče. Toda funkcija in naloga le te je veliko večjega pomena. Lutka bo namreč otroku služila kot motivacijsko sredstvo, čustvena opora in občutek varnosti v težkih in nepoznanih situacijah, kot sredstvo za razvijanje in pridobivanje sposobnosti, občutek in razvoj nadzora nad situacijo, v pomoč mu bo pri prepoznavanju in reševanju nastalih težav idr. Z njeno pomočjo lahko dosežemo marsikateri zastavljeni cilj, tako v šolskem kot v domačem okolju, pa naj bo lutka kupljena ali izdelana »doma«.

Ena večjih prednost lutke je tudi ta, da je preprosto lutko sposoben izdelati prav vsak, tako otrok kot odrasla oseba. Z nekaj truda in malo razpoložljivimi sredstvi lahko vsakdanjemu predmetu vnesemo, za lutko nujno potrebno življenje, dušo in energijo, ter ga tako spremenimo v funkcionalno lutko, prilagojeno našim lastnim željam in zahtevam. (Npr. nogavici prišijemo par oči in tako na preprost način ustvarimo ročno lutko, kateri vlijemo življenje – jo poimenujemo, ji damo karakter, izmislimo si, kaj in kdo je, kaj počne, od kod je prišla ... Lutka se nam že v začetku ponudi kot "prazen list", za popis katerega smo odgovorni mi sami. Edina ovira pri tem je naša domišljija.)

Omejitev torej lutka ne pozna – ne pri izdelavi, uporabi ali pozitivnih spretnostih in sposobnostih, ki jih posameznik ob rokovanju z njo pridobi.

2.3.2 Vrste lutk

Da lutka ne pozna omejitev, lahko pripišemo tudi dejstvu, da nam je poznanih več vrst lutk. Med seboj se razlikujejo po velikosti, materialu, teži, gibljivosti, načinu vodenja, zahtevnosti uporabe in izdelave idr. Ob vsem tem pa je ključnega pomena to, da se zavedamo, komu bo izbrana lutka namenjena.

Mlajši otroci bodo namreč lažje in hitreje navezali stik z manjšo in mehkejšo ročno lutko, katera že zaradi svoje zunanosti in predvsem dostopnosti omogoča hitrejši pretok komunikacije med njimi, kot s tehnično bolj zahtevno marioneto, katera bo prav zaradi svoje kompleksnosti uporabe bolj privlačna nekoliko starejšim otrokom. Prav zato je ključnega pomena, da je vzgojitelj seznanjen s potekom otrokovega razvoja ter da pozna in razume prednosti in slabosti uporabe določene vrste lutk. Le tako bo otroku omogočil, da od igre z lutko odnese tisto, kar v določeni fazi razvoja nujno potrebuje.

Obstaja pestra izbira lutkovnih tehnik, ki jih vzgojitelj lahko uporabi pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu. V nadaljevanju bomo predstavili šest lutkovnih tehnik, ki so v praksi največkrat uporabljane. To so: lutke na palici, lutke na nitkah, ročne lutke, ploske lutke, mimične lutke in maske.

Lutke na palici: Vsak predmet ali figuro, ki jo natakemo na leseno paličico - vodilo in jo z njeno pomočjo premikamo, animiramo, imenujemo lutka na palici. Je ena iz med najbolj popularnih tipov lutk, ki jo pedagogji, zaradi njene preproste izdelave, sestave in rokovanja, uporabljajo pri svojem delu v vrtcih (Varl, 1995b).

Lutke na nitkah: Lutka na nitkah ali marioneta velja za kraljico med vsemi lutkami. "So tehnično najzahtevnejše med vsemi vrstami lutk," (Varl, 1995a, str. 4) saj so sestavljene iz vseh okončin in glavnih sklepov, katere gibanje usmerja lutkar preko vodila (t.i. usmernik, vaga ali križ) in daljših ali krajših niti. Vodimo jo od zgoraj navzdol – visi v zraku, pri premikanju se minimalno dotika tal. Tehnično dovršena marioneta lahko hodi, pleše, skaka, leti,... – posnema premikanje človeškega telesa, kar otroku, ki z njo operira, pomaga razumeti koordinacijo lastnega gibanje in pomen težišča v telesu (Majaron, 2006; Varl, 1995a).

Ročne lutke: Ročne lutke natakemo na roko in "vodimo s premikanjem prstov, dlani in cele roke, skriti za lutkovni oder ali paravan" (Varl, 1997č, str. 4). Ker jo usmerjajo hitri gibi rok in je njeno težišče v dlani lutkarja, velja ročna lutka za najživahnejšo iz med vseh lutkarskih tehnik (Varl, 1997č).

Je skoraj edina vrsta lutke, ki omogoča prijemanje stvari – lahko se igra z rekviziti, ter dotik, ko prsti nadomestijo njene roke, ki je pomemben pri navezovanju stika, intime med lutko in otrokom. V kategorijo ročnih lutk spadajo tudi prste lutke ter naglavne lutke (Majaron, 2006; Varl, 1997č).

Ploske lutke: "Ploska lutka je vsak lik, ki ga izrežemo iz kartona ali vezane plošče, pritrdimo na snovno vodilo in mu naredimo kak gibljiv sklep" (Varl, 1997c, str. 5).

Predhodniki ploskih lutk so senčne lutke, ki so v Evropo prišle iz Azije. Izdelane so bile iz prosojne bivolje kože, ki je bila obarvana z naravnimi barvili. Senčne lutke so bile oblikovane kot stoječe, v profil obrnjene figure, vodene na dolgi palici, ki je predstavljala eno nogo. Druga je bila samostojno gibljiva. Roke, ki so bile vodene na dodatnih vodilih, so bile sestavljene iz dveh sklepov – v ramenih in komolcih. Lutke so postavili med platno in izvor svetlobe – lutka je osvetljena od zadaj. Tako so se na platno prikazale podobe lutk (Varl, 1997c).

Ker je ploska lutka dvodimenzionalna (nima debeline), se na odru ne more obračati, njeno gibanje je omejeno. Zato moramo izdelati več variant lutke – gleda naprej, nazaj, iz levega in iz desnega profila. Slabost lutke je ta, da ne more rokovati z rekviziti (Trefalt, 1993; Varl, 1997c).

Mimične lutke: Poznamo: ročne mimične lutke, naglavne mimične lutke in mimične lutke na vodilih. Najpreprostejša oblika ročne mimične lutke je rokavička palčnik, katera je izdelana iz rokavice z enim prstom, v katero vstavimo roko – položaj prstov: štirje prsti zgoraj – predstavljajo glavo; palec spodaj – predstavlja usta, ki jih lahko zapiramo ali odpiramo. Rokavico okrasimo z dodatki, ki predstavljajo oči, ušesa, nos, lase,... (Varl, 1997b).

Otroci pri uporabi mimične lutke "urijo koordinacijo gibov obeh rok v odnosu do telesa in obvladujejo orientacijo v prostoru" (Majaron, 2006, str. 101).

Maske: Ne glede na to, da maska ne velja za tipično vrsto lutk, ta omogoča, da se posameznik prelevi v nekoga drugega. V preteklosti so imele maske v različnih kulturah različne pomene, vsem pa je bilo skupno to, da je človek z njo potešil notranjo nujno – "skriti se za obličje nekoga drugega, postati nekdo drug" (Varl, 1997a, str. 4), torej prav to, kar otroci med simbolno igro najpogosteje počnejo (Varl, 1997a).

2.3.3 Otrokov razvoj ob igri z lutko

Kot smo že omenili, je lutka veliko več kot samo navadna igrača. Njena vsestranskost in širina vplivata na otrokov celostni razvoj. Korošec (2006) poudari naslednja razvojna področja, na katera ima igra z lutko največji vpliv.

Razvoj domišljije: Ker šolski sitem, v katerega vstopi otrok, pričakuje in zahteva takoimenovano faktografsko učenje, ki pri otroku zavira kreativno uporabo in razvoj na novo pridobljenega znanja, moramo otroku v predšolskem obdobju omogočiti, spodbuditi in dovoliti razvoj in razcvet njegove domišljije. Kreativna igra z lutko in ogledi kvalitetnih umetniških del, kot je lutkovno-gledališka predstava, otroka spodbudi, mu dovoli in omogoči, da se skozi lastno domišljijo prestavi v drug svet in postane druga oseba v drugem času in kraju, kjer je mogoče vse. Ob tem pa vpliva na otrokovo izvirnost, ustvarjalnost in sposobnost izražanja svojih idej ter homogeno delovanje znotraj skupine. Kreativnost in sposobnost predstavljanja, ki ju otrok razvija skupaj z domišljijo, sta pomembna faktorja, ki vplivata na vsa področja v vseživljenjskem vzgojno-izobraževalnem procesu.

Razločevanje med fantazijo in realnostjo: Strah, da bi otroci zamešali fantazijo z realnostjo, je odveč, saj "skozi dramske oziroma domišljijske igre z lutko otroci postopoma dojemajo mejo, kaj je v njihovem svetu realno in kaj ne" (Korošec, 2006, str. 113). Igranje z lutko jim omogoča, da besedno ali nebesedno izrazijo, urejajo in rešujejo svoje notranje občutke, konflikte, želje, omejitve in mnenja o realnem svetu, ki jih obdaja.

Razvoj pozitivne samopodobe in krepitev samozavesti: Izdelovanje lutk in prispevanje k skupni predstavi so kreativne dejavnosti, pri katerih je lahko uspešen prav vsak otrok. Lutka, ki jo izdelava v mejah svojih sposobnosti, je unikat, saj je plod njegove lastne zamisli, domišljije in ustvarjalnosti. Vzgojiteljeva naloga je, da otroka v procesu dela spodbuja, vodi in pohvali na načine, ki bodo v otroku vzbudile občutek potrditve, ponosa ter krepitev in povečanje pozitivne samopodobe in samozavesti. Dejavnosti, ki spodbujajo razvoj pozitivne samopodobe in krepijo samozavest, so pomembne predvsem za tiste otroke, ki so po karakterju nekoliko tišji in umirjeni, kar posledično pomeni, da so v skupini manj opazni. Zato je ključnega pomena, da takemu otroku ponudimo dejavnost, npr. samostojna izdelava lutke, pri kateri bo dobil možnost svobode samostojnega odločanja pri izdelavi in bo za opravljeno delo opažen in pohvaljen.

Oblikovanje socialnih veščin: Priprava na prizor ali skupinski nastop od otroka zahteva veliko mero prilagajanja in spoštovanja do drugih udeležencev. Razumeti

mora, da pri dejavnosti sodelujejo tudi drugi, katerih ideje in mnenja niso vedno enaka kot njihova, kar pa je lahko za posameznika zelo frustrirajoče. Igra z lutko je dejavnost, ki otroka spodbudi, če ne že prisili, k poslušanju, spoštovanju, sprejemanju in usklajevanju različnih pogledov na enak problem. Vsi strmiijo k enakemu cilju, ki pa je dosegljiv le, ko komunikacija med njimi steče. Otroci se med lutkovno dejavnostjo naučijo tako mentalnega kot čustvenega medsebojnega sodelovanja in pomoči, sprejemanja drugačnosti, reševanja konfliktov, utrjujejo socialne veščine, se naučijo nadzorovati svoj ego in v nekaterih primerih premagati strah v situacijah, ki so jim tuje.

Sprejemljiv način izražanja emocij: Ker je javno izražanje čustev, predvsem negativnih – jeza, strah, negotovost, v naši družbi skoraj že tabu, ima veliko otrok težave pri prepoznavanju, izražanju in obvladovanju svojih emocij. Tako kot odraslim, moramo tudi otrokom ponuditi možnost, da svoja močna čustva in notranje konflikte izrazijo ter razrešijo na njim primeren način. Igra z lutko je eden iz med njih, saj otroku omogoča, da lahko na lažji in njemu varnejši način, izrazi, osvobodi in razreši notranje, čustvene konflikte. Poleg tega je uporaba lutke primeren medij za vzpostavljanje individualnega odnosa med vzgojiteljem in otrokom.

Neverbalna komunikacija: "Otroci z nizko sposobnostjo govornega izražanja, z nizko intelektualno sposobnostjo ali zaradi različnih čustvenih težav" (Korošec, 2006, str. 118), imajo velikokrat težave z verbalno komunikacijo. Velikokrat pozabimo, da govor ni naš edini način sporazumevanja. Že ob prvem rokovanju z lutko si otrok o njej ustvari in oblikuje idejo, zgodbo – kaj je, kako se oglašča, kaj vidi, čuti, kako se premika, kaj počne,... Če tega ni sposoben ali ne zmore izraziti verbalno, bo to prav gotovo storil na neverbalni način – s pomočjo gibov lutke.

Razvoj empatije: Ker se otrok lažje vživi v neko vlogo s pomočjo lutke, je igra z njo ena iz med najprimernejših dejavnosti, s katero otrok razvija empatijo. Empatija je sposobnost "vživeti se v vlogo druge osebe, se postaviti v njen položaj in poskušati situacijo razumeti z njenega vidika" (Bratanič, 1991, v Korošec, 2006, str. 120). Otrok, ki ima veliko empatije, bo sposoben reševanja problemov in medosebnih konfliktov ter bo občutljiv na čustva drugih in zmožen čustvovanja.

Spodbujanje ustvarjalnosti: Prav tako kot domišljijo šolski sistem ovira tudi razvoj ustvarjalnega mišljenja. Poskrbeti moramo, da sta otrokova igra in delo tesno povezani ena z drugim. Otroku moramo namreč omogočiti, da pri lutkovni dejavnosti aktivno sodeluje in ima možnost uresničiti svoje ideje; po svojih zmožnostih in željah izdelava lutko, jo oživi in uporabi.

Intelektualni vidik: Otrok ob izvajanju dramsko-lutkovnih dejavnosti razvija in krepi naslednje vrste inteligenc: jezikovno, telesno-gibalno, osebno in glasbeno.

2.3.4 Lutka in vzgojitelj

Lutka, ki jo vzgojitelj uporablja pri svojem delu, je že vrsto let veliko več kot le sredstvo, ki naj bi služilo izključno v motivacijske namene. Kakršnakoli vrsta lutke je namreč v pravilno usposobljenih vzgojiteljevih rokah popolni pripomoček za spodbujanje otrokovega kognitivnega, socialnega in čustvenega razvoja (Korošec, 2002; Mikuš, 2002).

Večina otrok se z lutko prvič sreča ob vstopu v vrtec. Ker jim je okolje, v katerega vstopajo, nepoznano in zastrašujoče, se veliko število vzgojiteljev, s ciljem, da bi se otrok počutil varnega in dobrodošlega, zateče k uporabi lutke, ki v večini primerov postane lutka "ljubljenka", ki otroke spremlja skozi celo šolsko leto.

Ker se vzgojiteljeva avtoriteta navidezno prenese na lutko, se otrok ob njej in vzgojitelju hitreje sprosti ter posledično hitreje in lažje vzpostavi simbolno, verbalno in/ali neverbalno komunikacijo z okoljem. Lutka tako postane del skupine - ena iz med otrok, kateri otroci popolnoma zaupajo. Preko nje rešujejo nesporazume in konflikte, se na njo čustveno odzovejo, se naučijo podrediti svoj lastni ego, z njo komunicirajo in se igrajo, jo aktivno vključujejo v vsakodnevno delo in aktivnosti, ob njej razvijajo ustvarjalnost ter hitreje in lažje dosegajo zastavljene vzgojno-izobraževalne cilje. Ob enem pa njihovi odzivi in dejanja vzgojitelju posredujejo pomembne informacije, s katerimi lažje razume tako otroka kot njegovo vedenje.

Vzgojitelj mora v moč lutke, katero upravlja, verjeti in se ji zavestno popolnoma podrediti. Le tako bo z otroki vzpostavil tisti pristen stik in pozitivno vzdušje v skupini, ki je potrebno za nemoteno delovanje in uspešno medosebno komunikacijo (Korošec, 2002, 2006; Majaron, 2002).

Pomembno je tudi, da vzgojitelj uporabi "čim več preprostih lutk, ki jih otroci sorazmerno enostavno in hitro izdelajo, kar pomembno prispeva k rasti njihove pozitivne samopodobe" (Majaron, 2006, str. 97).

Breda Kroflič (2002) je mnenja, da lutka zadovolji otrokove in vzgojiteljeve temeljne potrebe po:

- svobodi: Dejavnosti z lutko nudijo celostno zadovoljitev potreb po svobodi govora, gibanja in mišljenja. Otrok in vzgojitelj bo ob rokovanju z lutko raziskal in spoznal njene sestavne dele, preizkušal njene zmožnosti, prednosti in slabosti, česa z njo ne more početi in kaj lahko, oponašal njene gibe idr. Prav tako pa naj bi dobil priložnost, da lutko samostojno izdelata ter ji po svojih zmožnostih in željah vdihne življenje, da karakter.

- zabavi: Vzdušje, ki ga vzgojitelj na začetku šolskega leta vzpostavi v skupini, je eden iz med najbolj pomembnih faktorjev. Lutka tako služi kot medij, s katerim vzpostavimo in vzdržujemo sproščeno, pozitivno atmosfero, ob kateri se otroci hitreje sprostijo, uživajo, zabavajo in negujejo medosebne odnose ter tako posledično vplivajo na delovanje in uspešnost skupine skozi celo šolsko leto.
- ljubezni: Kot smo že omenili, lahko lutka otroku nudi večjo čustveno oporo, ki jo v določenem trenutku potrebuje, kot bi mu jo ponudila odrasla oseba. Ob tem pa ne smemo pozabiti na zadovoljitev potreb po občutku varnosti, topline in sprejetosti, ki je za otroka ključnega pomena pri vzpostavitvi in vzdrževanju dobrega odnosa z vzgojiteljem in ostalimi otroki v skupini.
- moči: Dejavnosti, predvsem tiste, ki so povezane z npr. izdelavo lutke, otroku ponudijo možnost, da ob ustvarjanju in prevzemu nadzora nad izdelovanjem izrazi svoj notranji jaz. Svoboda odločanja, nadzora nad izdelkom in možnost upravljanje z njim, mu namreč posreduje moč, ki je še kako pomembna pri občutku samostojnosti, samozavesti in varnosti. Podobno velja tudi za vzgojitelja, ki bo s primerno izdelano lutko in pravilno uporabo le-te, lažje in hitreje vzpostavi stik s skupino ter preko lutke uveljavil svoja pravila, načela idr. Ker se otrokova pozornost zaradi čarobnosti, ki jo lutka ima, iz vzgojitelja preusmeri na lutko, vzgojitelj neposredno od lutke dobi moč, katera mu omogoči, da skupaj z otrokom doseže zastavljene vzgojno-izobraževalne cilje.

2.3.5 Metode dela z lutko

Metod dela z lutko, ki jih vzgojitelj uporablja pri vzgojno-izobraževalnem delu, je veliko. Nekatere od njih je otrok sposoben izvesti spontano in/ali samostojno, pri nekaterih pa je za doseganje zastavljenih ciljev nujno potrebno vodenje vzgojitelja. Korošec (2006) navaja, povzame in opiše naslednjih šest metod dela z lutko avtorice Tamare Hunt:

Spontana igra z lutko ("Puppet Playing"): je oblika simbolne igre, katero otrok začne izvajati sam, spontano in brez posredovanja ali spodbude odrasle osebe. Otroku ni pomembno, ali je lutka, s katero se igra, dokončana ali ne, saj ga sami detajli na njej ne zanimajo. Kar otroka resnično spodbudi h komunikaciji z lutko na več ravneh, je njena sposobnost gibanja. Med igro otrok sproščeno komunicira in eksperimentira z eno ali več lutkami hkrati ter med samo igro spreminja vloge. Med spontano igro, ki lahko poteka samostojno, v paru ali manjši skupini, je vzgojiteljeva edina naloga ta, da otroka med igro ne prekinja.

Priprava prizorov z lutko ("Puppetizing"): je dejavnost, pri kateri so otroci, pod vodstvom odgovorne osebe, usmerjeni k pripravi lutkovnih prizorov, ki temeljijo na realnih ali domišljjskih zgodbah, poeziji in glasbi. Ker dialog in gibanje v prizorih temeljita na improvizaciji, otroci niso omejeni z igralnim prostorom in imajo možnost sodelovanja pri oblikovanju scenarija, kar spodbuja njihovo lastno ustvarjalnost in pozitivno vpliva tako na posameznika kot na celotno skupino.

Pripovedovanje z lutko ("Puppetelling"): je neformalno in kreativno pripovedovanje, učenje in interpretacija literarne zgodbe ali poezije, ki jo vzgojitelj otrokom posreduje s pomočjo uporabe lutk. Otroci zgodbo, ki jo lutka pripoveduje v prvi osebi, doživljajo veliko bolj intenzivno, kot če bi vzgojitelj zgodbo le prebral ali pripovedoval. Ta metoda dela omogoča, da se med otrokom in lutko ustvari pristen dialog, ki otroku omogoča intenzivnejše vživljanje in doživljanje lutkovnih junakov.

Pogovarjanje z lutko ("Puppetalking"): je metoda dela, ki temelji na socialnem in emocionalnem razvoju otroka. Ker imajo nekateri otroci težave s prepoznavanjem, razumevanjem in verbalizacijo svojih notranjih misli in čustev, je pomembno, da jim ponudimo medij, ki jim bo omogočil lažje in hitrejše odpravljanje njihovih težav. Ker je posredna komunikacija med odraslo osebo in otrokom velikokrat težka in neprijetna, pri delu uporabimo lutko ljubljenko, ki z otrokom lažje in hitreje naveže stik, saj ta ne obtožuje in ne graja, temveč otroku prisluhne. Otrok se ob njeni prisotnosti počuti varno, neizpostavljeno in sproščeno, kar mu ob večkratni in ponavljajoči se igri ter

komunikaciji z njo, omogoči lažje izražanje, boljšo komunikacijo, zaupanje in razumevanje samega sebe.

Učenje in poučevanje z lutko ("Puppeteaching"): "Različne preproste lutkovne tehnike so nam v pomoč pri doseganju kurikularnih ciljev, pri boljši motivaciji za delo, pri dobremu pomnjenju in razumevanju učne snovi. Učitelj ob lutkah in z njimi posreduje informacije na zanimiv in vznemirljiv način, otroci pa se ob izdelavi in igri z lutko učijo celostno" (Korošec, 2006, str. 129).

Izdelava lutke ("Puppetmaking"): Otrok se pri izdelavi lastne lutke ne obremenjuje z njenim izgledom, dovolj mu je že to, da v svojo kreacijo verjame, na primer "verjame, da je naredil slona, čeprav mu ni nič podoben" (Korošec, 2006, str. 129). Vzgojitelj mu ob izdelavi nudi praktično pomoč, dovoli, da svobodno oblikuje karakter svoje lutke in zastavlja vprašanja, ki spodbujajo njegovo domišljijo in kreativnost. Komentarji, ki bi lahko prekinili otrokovo idejo, niso zaželeni – "Ja, kje si pa že videl slona z rdečimi pikami? Zakaj ima tvoj slon samo dve nogi?" Otrok ob izdelavi lastne lutke razvija fino motoriko, koordinacijo roka–oko, spoznava različne materiale, izraža čustva in kreativnost, ob tem pa, ker je lutko izdelal sam, z njo hitreje vzpostavi odnos, ki je bolj intimen in pristen kot z ostalimi lutkami.

2.3.6 Kulturno-umetnostna vzgoja – gledališka umetnost v vrtcu

Vsak posameznik živi in pripada kulturi, ki se od naroda do naroda razlikujejo. Kultura se izoblikuje iz "umetniških dosežkov, rezultatov človeškega dela, morale, zakonov, verovanja, znanja in navad" (Bucik, Požar Matijašič in Pirc, 2011, str. 9) nekega naroda. Ta vpliva na naše dožemanje in spoštovanje lastne in tuje kulture, razvoj estetskega mišljenja in izražanja, občutek pripadnosti in narodne zavesti, spodbuja vseživljenjsko učenje, pozitivno vpliva na osebno rast idr. (Bucik idr., 2011). Proces, v katerem naj bi posameznik spoznal in osvojil značilnosti in navade določene kulture, imenujemo kulturna vzgoja, katere del je tudi kulturno-umetnostna vzgoja.

Kulturno-umetnostna vzgoja se izvaja tako v vzgojno-izobraževalnem procesu kot v domačem okolju. Njen glavni namen je oblikovati in vzbuditi posameznikovo željo po ustvarjanju, soustvarjanju in vrednotenju kulturnih ter umetniških del, odnos do lastnega in tujega dela, razvoj in spodbuda domišljije, samostojnosti, inovativnosti in različnega načina, tudi kritičnega, mišljenja (Bucik idr., 2011).

Področja, ki jih vključuje in povezuje kulturno-umetnostna vzgoja, so: "bralna kultura, film in avdiovizualna kultura, glasbena umetnost, intermedijske umetnosti, kulturna dediščina in tehniška kultura, likovna umetnost ter uprizoritvene umetnosti" (Bucik idr., 2011, str. 10).

V slednjo spada tudi gledališka umetnost, katero naj bi starši in vzgojitelji pri otrocih začeli razvijati, spodbujati in negovati že zelo zgodaj. Tako z branjem knjig, obiskom umetniških dogodkov in prireditev itd., kot z lastnim zgledom in vsakodnevnim vnašanjem umetnosti in ustvarjalnosti v dom in igralnico – skupna igra, soustvarjanje in pristno uživanje v dejavnosti skupaj z otroki (Bucik idr., 2011; Sitar, 2008).

V vrtcu bo pravilno usposobljen vzgojitelj otroku najprej ponudil različne, vsakodnevne dejavnosti, ki vključujejo in spodbujajo domišljijske igre - "igra vlog, dialog, pretvarjanje, spoznavanje prostora, gibanje,..." (Jelen, Korošec, Kržišnik, Pirc, Ratej in Štrancar, 2011, str. 97) ter otroka tako podzavestno seznanil z osnovnimi elementi gledališča, katere bo nato, dodatno poglobil in razvil v vlogi gledalca in/ali izvajalca samih gledaliških dejavnosti - dejavnosti, ki so v vrtcu najpogosteje povezane z lutko (Jelen idr., 2011; Sitar, 2008).

Najmlajši otroci se največkrat z gledališčem prvič srečajo v vrtcu, ko jim vzgojitelj s pomočjo prstih in naprstnih lutk ter lutkami na dlani pripoveduje kratke zgodbe, pesmice, bibarije idr., ali pomaga soočiti z vsakodnevnimi situacijami. S tem jih istočasno privaja tako na lutko samo kot igro z njo. Starejšim otrokom je potrebno omogočiti seznanjanje, izdelavo in uporabo ostalih vrst lutk ter ogled profesionalnih lutkovnih

predstav, kjer imajo možnost srečanja s profesionalno izdelanimi lutkami in z lutkovnimi ustvarjalci. Aktivno spoznavanje gledališča kot celoto – zaodrje, osebje, lutke, poklici itd., bo otroka spodbudil k samostojnemu raziskovanju in iskanju novih informacij o gledališču kot takem (Jelen idr., 2011).

Ne glede na to, ali otroke peljemo v gledališče ali gledališče povabimo v vrtec, mora biti vzgojitelj pri izbiri primerne lutkovne predstave pozoren na kriterije kvalitetnih gledaliških predstav. Jelen idr. (2011) navajajo naslednje štiri kriterije:

- umetniška celovitost in izvirnost predstave: Izbrana predstava mora otroku ponuditi kvalitetno režijsko in igralsko interpretacijo dela, katerega dopolnjuje in spremlja tudi vizualna celovitost. Del predstave niso namreč samo igralski ansambel in lutke, temveč tudi natančno in dobro premišljena scenografija, kostumi, tako lutkarja kot samih lutk, ter likovna in lučna podoba predstave, ki lutkovno predstavo povežejo v kulturno-umetnostno celoto.
- starostna primernost: Ob izbiranju primerne lutkovne predstave mora vzgojitelj poskrbeti, da je izbrano delo prilagojeno razvojni stopnji otrok, ki si bodo predstavo ogledali, npr. čas vzdrževanja koncentracije je pri mlajših otrocih znatno nižji kot pri starejših. Ob izbiri mora biti pozoren na primerno dolžino in zahtevnost dela, število nastopajočih, dolžino dialogov, glasnost predstave, termin izvedbe idr.
- aktualnost predstave: Tako kot odrasla oseba je tudi otrok aktiven del družbe, v kateri živi. Ob tem pa se mu porajajo vprašanja na aktualne družbene probleme in celo tabu teme (smrt, ločitev, bolezen, zasvojenost, nasilje, spol, rasa, vera idr.), na katera odrasli velikokrat ne želijo odgovoriti ali odgovora preprosto ne poznajo. Zato je gledališče in primerna izbira predstave popoln medij, ki otrokom posreduje odgovore na njihova vprašanja, ali jim ponudi izhodišče za nadaljnji pogovor.
- bogastvo izbire gledaliških praks/estetik in gledaliških institucij: Vzgojitelj mora upoštevati dejstvo, da se lutkovne predstave ne izvajajo samo v profesionalnih lutkovnih gledališčih. Gledališče jih lahko obiše v vrtcu, obstajajo pa tudi ulična gledališča, ki potekajo na prostem.

Poleg kvalitetno izbrane gledališke predstave je pomembno, da vzgojitelj otroke, ki si bodo predstavo ogledali, pripravi na ogled – to še posebej velja za zahtevnejša dela. Otroke seznanjajo z vsebino predstave, predstavi jim avtorja, gledališče in osebje, ki je v njem zaposleno. Veliko pozornosti posveti tudi gledališkemu bontonu. Po ogledu je otrokom nujno dati možnost, da izrazijo svoja lastna mnenja, vtise in občutke o

videnem – scena, kostumi, lutke, igra, osvetljava, igralci,... Podoživljanje vtisov lahko tudi poustvarijo – risanje videnega, igranje prizorov, izdelovanje lutk idr. (Jelen idr., 2011; Sitar, 2008).

3 EMPIRIČNI DEL

3.1 Problem, namen in cilji

Vrtec se lahko nahaja v dveh različnih tipih naselij – urbana ali ruralna naselja. Vsako izmed njih ima tako prednosti kot slabosti ter obenem nudi različne možnosti in pogoje, ki jih je vzgojitelj primoran in dolžan upoštevati pri načrtovanju in izvajanju vzgojno-izobraževalnih dejavnosti. Ker nas je zanimalo, kakšne razlike, če sploh, se pojavljajo pri uporabi, prisotnosti in izvajanju dejavnosti v povezavi z lutko v urbanih in ruralnih vrtcih, smo izvedli raziskavo, ki ima, glede na namen, naslednje zastavljene cilje:

- ugotoviti, do kakšnih razlik, če sploh, prihaja pri uporabi lutke v vzgojno-izobraževalnem procesu med urbani in ruralnimi vrtci,
- ugotoviti, do kakšnih razlik, če sploh, prihaja pri prisotnosti lutke v vzgojno-izobraževalnem procesu med urbani in ruralnimi vrtci ter
- ugotoviti, do kakšnih razlik, če sploh, prihaja pri izvajanju dejavnosti, povezanih z lutko v vzgojno-izobraževalnem procesu med urbani in ruralnimi vrtci.

3.2 Raziskovalne hipoteze in raziskovalna vprašanja

Predvidevamo:

- H1: da je večina vzgojiteljev mnenja, da lutke v njihovem vrtcu niso dovolj zastopane; pri čemer je odstotek vzgojiteljev iz ruralnih vrtcev, ki so takšnega mnenja, večji od vzgojiteljev iz urbanih vrtcev;
- H2: da večina vzgojiteljev, tako iz urbanih kot iz ruralnih vrtcev, pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu najpogosteje uporablja ročne lutke;
- H3: da je vsaj v polovicah skupin prisotna t.i. lutka ljubljenska; pri čemer je odstotek prisotnosti t.i. lutke ljubljenske v ruralnih vrtcih večji kot v urbanih vrtcih;
- H4: da večina vzgojiteljev, tako iz urbanih kot iz ruralnih vrtcev, pri svojem delu najpogosteje uporablja naslednje metode dela: lutka kot motivacijsko delo in spontana igra z lutko;
- H5: da so večini otrok lutke na razpolago skozi celo leto; pri čemer je odstotek otrok, ki so otrokom na razpolago skozi celo leto pri ruralnih vrtcih manjši kot pri urbanih vrtcih;
- H6: da so večini otrok, tako iz urbanih kot iz ruralnih vrtcev, najpogosteje na razpolago ročne lutke, po katerih posledično tudi najpogosteje posegajo;

- H7: da večina vzgojiteljev skupaj z otroki izdelata lutke in z njimi uprizori lutkovno predstavo vsaj 1-2 krat letno; pri čemer je odstotek vzgojiteljev, ki skupaj z otroki izdelata lutke in z njimi uprizori lutkovno predstavo 1-2 krat v letu, v ruralnih vrtcih večji od odstotka vzgojiteljev, ki to počno, v urbanih vrtcih;
- H8: da si večina otrok, tako iz urbanih kot iz ruralnih vrtcev, ogleda lutkovno predstavo vsaj 1-2 krat v letu; pri čemer je odstotek tistih, ki si lutkovno predstavo ogleda več kot 1-2 krat na leto, pri urbanih vrtcih večji kot pri vrtcih iz ruralnega okolja;
- H9: da si je/si bo večina otrok v tekočem šolskem letu (2017/18) ogledala lutkovno predstavo; pri čemer je odstotek tistih, ki si je/si bo ogledala lutkovno predstavo pri urbanih vrtcih večji kot pri ruralnih vrtcih;
- H10: da so si je/si bo lutkovno predstavo v večini ogledali v vrtcu in ne v profesionalnem (lutkovnem) gledališču; pri čemer je odstotek ogledalnih lutkovnih predstav v profesionalnem (lutkovnem) gledališču večji pri urbanih vrtcih kot v ruralnih vrtcih.

Raziskovalna vprašanja:

1. Kje se nahaja vrtec, v katerem ste zaposleni?
2. Ali je po Vašem mnenju delo z lutko v Vašem vrtcu dovolj zastopano?
3. Katere vrste lutk najpogosteje uporabljate pri vzgojno-izobraževalnem delu?
4. Ali je v Vaši skupini prisotna t.i. lutka ljubljenska? Kakšna je njena funkcija in kako se ta funkcija kaže?
5. Katere iz med naštetih metod dela z lutko najpogosteje uporabljate pri vzgojno-izobraževalnem delu?
6. V kolikšni meri so otrokom v igralnici na razpolago lutke ter na kakšen način so jim na razpolago?
7. Katere vrste lutk so otrokom v igralnici na razpolago?
8. Po kateri vrsti lutk otroci v prosti igri najraje posegajo?
9. Kolikokrat v letu skupaj z otroki izdelate lutke in z njimi uprizorite lutkovno predstavo?
10. Kolikokrat v letu si ogledate lutkovno predstavo?

11. Ali ste si/si boste v tekočem šolskem letu (2017/18) ogledali lutkovno predstavo? Katero lutkovno predstavo si boste ogledali?/Kdaj ste si nazadnje ogledali lutkovno predstavo in kakšen je njen naslov?
12. Kje ste si/si boste ogledali omenjeno predstavo?
13. Kaj Vam osebno pomeni lutka?

3.3 Metodologija

3.3.1 Raziskovalne metode

Pri pisanju teoretičnega dela diplomske naloge smo se opirali na strokovno literaturo različnih domačih in tujih avtorjev. Empirični del smo izdelali s pomočjo uporabe kavzalno-neeeksperimentalne metode zbiranja podatkov, pri kateri smo kot merski instrument uporabili spletni anketni vprašalnik. Podatke, ki smo jih pridobili, smo statistično obdelali, rezultate pa ustrezno predstavili z grafičnimi prikazi in interpretirali.

3.3.2 Raziskovalni vzorec, pripomočki in postopek zbiranja podatkov

Na spletni strani www.1ka.si smo ustvarili anonimen spletni anketni vprašalnik, kateri je bil deljen preko spletnih vsebin, ki so namenjene slovenskim vzgojiteljem, tako iz urbanih kot ruralnih vrtcev. Anketni vprašalnik je vseboval 13 vprašanj, odprtega in zaprtega oziroma kombiniranega tipa vprašanj, pri čemer so imela tri vprašanja možnost izbiranja med več odgovori. Spletna povezava do spletnega anketnega vprašalnika je bila aktivna 14 dni, od 8.2.2018 do 22.2.2018.

Na nagovor spletnega anketnega vprašalnika je skupaj kliknilo 756 posameznikov. V celoti je anketni vprašalnik rešilo 107 anketirancev, od tega je bilo 24 nepravilno izpolnjenih in 83 pravilno izpolnjenih vprašalnikov. Zaradi lažjega pregleda, primerjave in statistične obdelave podatkov, smo na koncu, naključno, izbrali 80 ustrezno izpolnjenih vprašalnikov: 40 takih, katere so izpolnili vzgojitelji, ki so zaposleni v urbanih vrtcih, in 40 takih, katere so izpolnili vzgojitelji, ki so zaposleni v ruralnih vrtcih.

3.3.3 Postopki obdelave podatkov

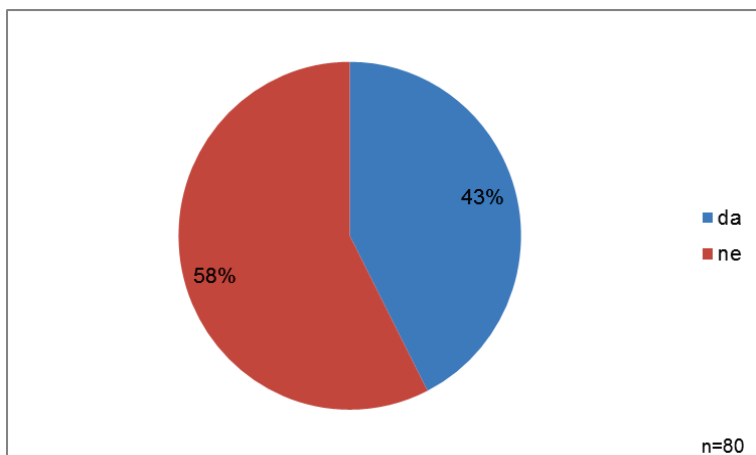
Kot izhodišče pri vrednotenju rezultatov so nam služili podatki, ki smo jih pridobili s spletnim anketnim vprašalnikom, katere so na podlagi svojih mnenj, stališč in prakse rešili vzgojitelji iz urbanih in ruralnih vrtcev. Pridobljene podatke smo ustrezno prikazali, interpretirali in primerjali. Vprašanja zaprtega tipa smo prikazali v grafičnih prikazih (%), odprta vprašanja pa ustrezno razvrstili in predstavili.

3.4 Rezultati in razprava

V nadaljevanju smo predstavili pridobljene rezultate spletnega anketnega vprašalnika. Pri vsakem raziskovalnem vprašanju smo najprej obdelali in predstavili rezultate odgovorov vseh vzgojiteljev zajetih v raziskavo, tako iz urbanih kot iz ruralnih vrtcev (tortni grafični prikaz).

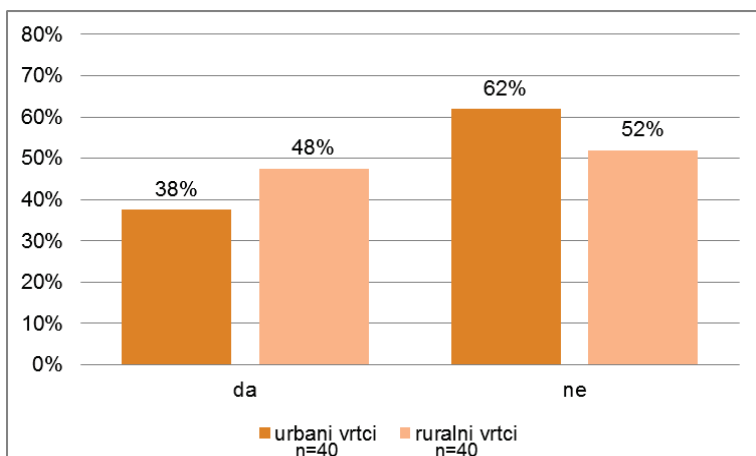
Nato smo odgovore anketirancev razvrstili v dve skupini: odgovori vzgojiteljev iz urbanih in odgovori vzgojiteljev iz ruralnih vrtcev. Rezultate smo ponovno obdelali in pridobljene rezultate primerjali ter interpretirali (stolpčni grafični prikaz).

3.4.1 Zastopanost dela z lutko v vrtcih

Graf 1: Zastopanost dela z lutko v obeh vrstah vrtcev.

Na vprašanje " Ali je po Vašem mnenju delo z lutko v Vašem vrtcu dovolj zastopano?" je več kot polovica vseh anketiranih vzgojiteljev (58%), tako iz urbanih kot ruralnih vrtcev, mnenja, da delo z lutko v njihovih vrtcih ni dovolj zastopano. Ostalih 43% je na zastavljeno vprašanje odgovorilo s pozitivnim odgovorom (graf 1).

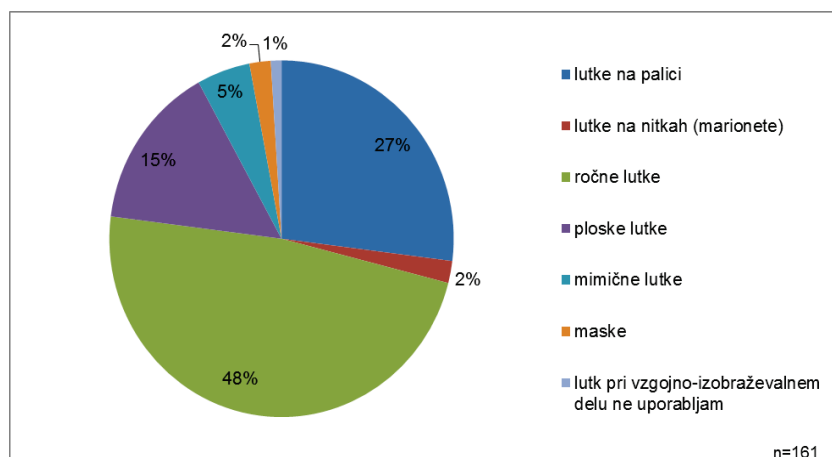

Graf 2: Primerjava med zastopanostjo dela z lutko med urbani in ruralnimi vrtci.

Iz grafa 2 lahko razberemo, da je 38% vzgojiteljev iz urbanih in 48% vzgojiteljev iz ruralnih vrtcev mnenja, da je delo z lutko v njihovih vrtcih dovolj zastopano. Pri tem je odstotek vzgojiteljev, ki so takega mnenja, pri ruralnih vrtcih nekoliko višji (za 10%).

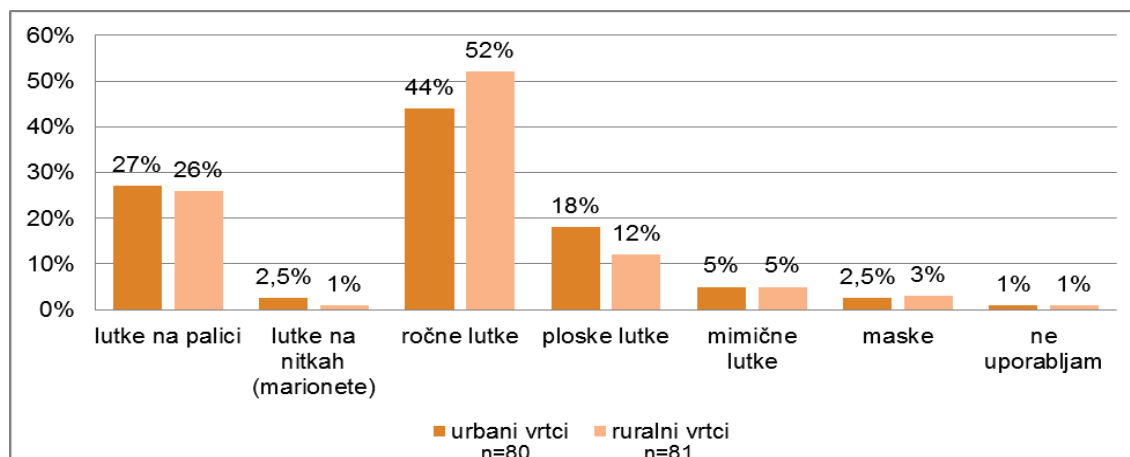
Več kot polovica vzgojiteljev, ki so zaposleni tako v urbanih (62%) kot ruralnih (52%) vrtcih, pa je mnenja, da delo z lutko v njihovih vrtcih ni dovolj zastopano.

3.4.2 Najpogosteje uporabljene vrste lutk

Graf 3: Najpogosteje uporabljene vrste lutk v obeh vrstah vrtcev.

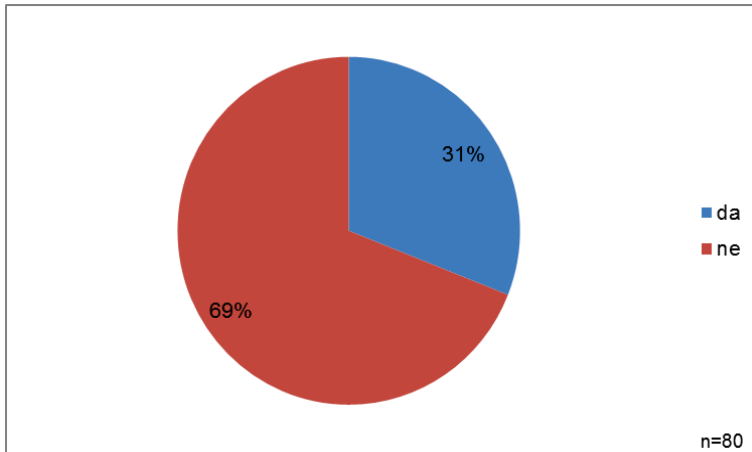
Iz grafa 3 je razvidno, da vzgojitelji pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu najpogosteje uporabljajo tri vrste lutk: ročne lutke (48%), lutke na palici (27%) in ploske lutke (15%); najmanj pa mimične lutke (5%), lutke na nitkah (2%) ter maske (2%). 1% vseh anketirancev lutk pri vzgojno-izobraževalnem delu ne uporablja.

Graf 4: Primerjava najpogosteje uporabljenih vrst lutk med urbani in ruralnimi vrtci.

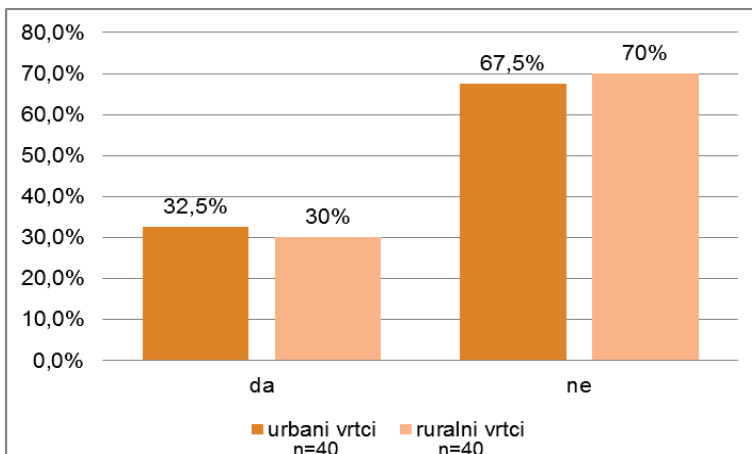
Tako vzgojitelji iz urbanih kot ruralnih vrtcev pri svojem delu najpogosteje posegajo po ročnih lutkah. To velja za več kot polovico (52%) vzgojiteljev iz ruralni vrtci, nekoliko manj (44%) pa za vzgojitelje, ki prihajajo iz urbanih vrtcev. Ročnim lutkam sledijo lutke na palici in ploske lutke, katere za razliko od ročnih lutk, uporablja več urbanih (lutke na palici 27%; ploske lutke 18%) kot ruralnih vzgojiteljev (lutke na palici 26%; ploske lutke 12%). Najmanj so v uporabi mimične lutke, maske in lutke na palicah. Odstotek vzgojiteljev tako v urbanih kot ruralnih vrtcev pri vzgojno-izobraževalnem delu lutke ne uporablja (graf 4).

3.4.3 Prisotnost t.i. lutke ljubljenske v vrtcih

Graf 5: Prisotnost lutke ljubljenske v obeh vrstah vrtcev.

Le 31% vseh anketiranih vzgojiteljev je potrdilo, da je v njihovi skupini prisotna t.i. lutka ljubljenska. Ostalih 69% t.i. lutke ljubljenske v skupini nima (graf 5).

Graf 6: Primerjava prisotnosti lutke ljubljenske med urbani in ruralnimi vrtci.

Razlika med prisotnostjo t.i. lutke ljubljenske v urbanih (32,5%) in ruralnih (30%) vrtcih je minimalna (2,5%). Ob visokem odstotku anketirancev, ki je na zastavljeno vprašanje odgovorilo z negativnim odgovorom, pa lahko odčitamo, da kar 67,5% urbanih in 70% ruralnih vzgojiteljev v skupini nima prisotne t.i. lutke ljubljenske (graf 6).

Vzgojitelje, kateri so na zastavljeno vprašanje odgovorili s pozitivnim odgovorom (31%, graf 5), smo povprašali, kakšna je funkcija t.i. lutke ljubljenske v skupini in kako se ta funkcija kaže. Iz pridobljenih rezultatov smo ugotovili, da do večjih razlik ne prihaja, saj tako urbani kot ruralni vzgojitelji t.i. lutko ljubljensko najpogosteje uporabljajo kot:

motivator, ki:

- spodbudi otrokovo aktivnost ob različnih dejavnostih,
- spodbuja lepo vedenje,
- pomaga pri opravljanju vsakodnevnih opravil – pospravljanje igralnice, priprave mize za kosilo, spodbuda ob poizkušanju nove hrane;

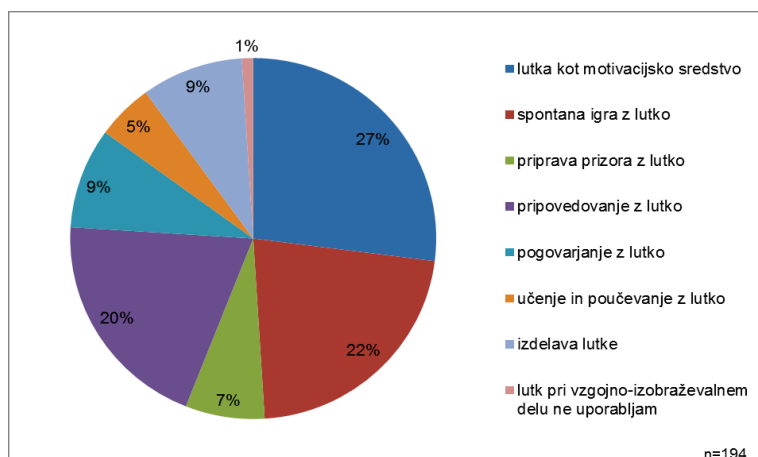
pripomoček, ki:

- vodi jutranji krog,
- pozdravi otroke,
- jih objame,
- se z njimi pogovarja, kaj so počeli prejšnji dan, povpraša, kako se počutijo,
- otrokom posreduje informacije o osrednji dnevni dejavnosti;

pripomoček, ki:

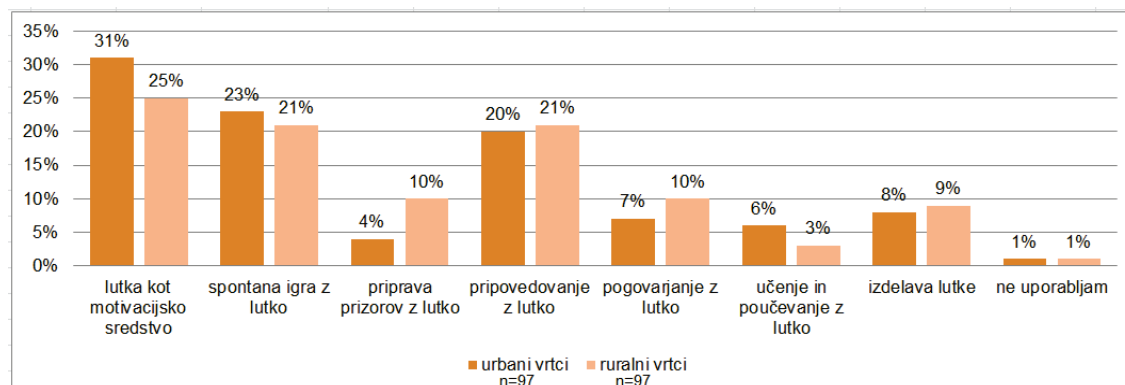
- ga uporabljajo pri umiritvi otrok, reševanju težav in tolaženju,
- je v veliko pomoč pri otrocih, ki imajo težave pri javnem nastopanju pred ostalimi otroci, saj jim nudi čustveno in socialno oporo.

3.4.4 Najpogosteje uporabljene metode dela z lutko

Graf 7: Najpogosteje uporabljene metode dela z lutko pri obeh vrstah vrtcev.

Vzgojitelji pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu najpogosteje uporabljajo naslednje tri metode dela z lutko: lutka kot motivacijsko delo (27%), spontana igra z lutko (22%) in pripovedovanje z lutko (20%). Sledijo jim metode pogovarjanje z lutko (9%) in izdelava lutke (9%) ter priprava prizorov z lutko (7%). Metodo učenje in poučevanje z lutko uporablja 5% anketirancev. 1% vzgojiteljev lutk pri svojem vzgojno-izobraževalnem delu ne uporablja (graf 7).

Graf 8: Primerjava najpogosteje uporabljenih metod dela z lutko med urbani in ruralnimi vrtci.

Iz grafa 8 lahko razberemo, da dve iz med najpogostejših uporabljenih vrst lutk pri vzgojno-izobraževalnem delu (lutka kot motivacijsko delo in spontana igra z lutko) vzgojitelji urbanih vrtcev (lutka kot motivacijsko sredstvo – 31% in spontana igra z lutko 23%) uporabljajo pogosteje kot vzgojitelji ruralnih vrtcev (lutka kot motivacijsko sredstvo – 25% in spontana igra z lutko 21%).

V primeru metode dela z lutko – pripovedovanje z lutko pa je pri ruralnih vrtcih (21%) za odstotek uporabe višji kot pri urbanih vrtcih (20%).

Prav tako imajo ruralni vrtci, za razliko od urbanih, večji odstotek uporabe naslednjih metod dela z lutko: pogovarjanje z lutko - 10% (urbani vrtci 7%), priprava prizorov z lutko – 10% (urbani vrtci 4%) in izdelava lutke – 9% (urbani vrtci 8%).

Učenje in poučevanje z lutko je poleg dveh najpogosteje uporabljenih metod edina metoda, katero urbani vrtci (6%) uporabljajo pogosteje od ruralnih (3%).

Le 1% vzgojiteljev, tako iz urbanih kot ruralnih vrtcih, ne uporablja nobene metode dela z lutko.

Vzgojitelje, kateri pri svojem delu uporabljajo metode dela z lutko (99% - graf 7), smo poprosili, da izbrane metode pojasnijo s konkretni primeri. Njihove odgovore smo v nadaljevanju razdelili v dve skupini – odgovore urbanih in odgovore ruralnih vzgojiteljev, jih uredili, interpretirali in primerjali.

Odgovori urbanih vzgojiteljev (graf 8):

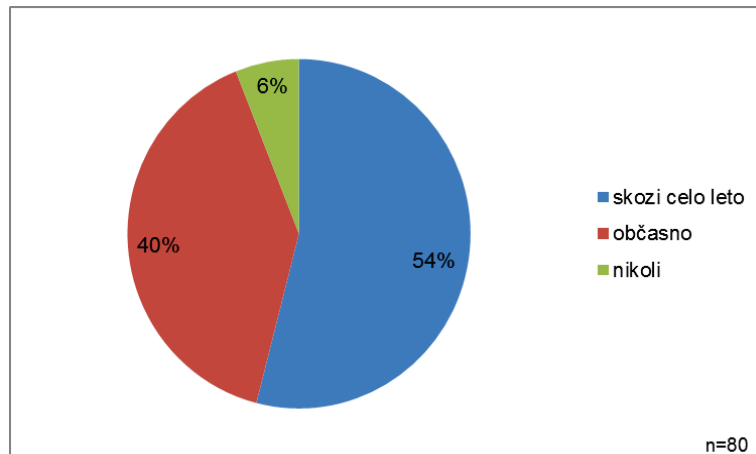
- lutka kot motivacijsko sredstvo (31%): uvod v dejavnost in izvajanje dnevne/tedenske dejavnosti, saj otroci lažje in bolj aktivno sodelujejo, če dejavnost vodi lutka. Lutka je glavni motivator ob gibalnih dejavnostih, spodbuja lepo vedenje ob obrokih, pomaga pri učenju novih pesmi;
- spontana igra z lutko (23%): otroci imajo dostop do lutk, do katerih dostopajo med prosto igro. Z njimi se igrajo, se pogovarjajo in z njimi vzpostavljajo pozitiven odnos;
- priprava prizorov z lutko (4%): vzgojitelji pripravijo lutkovne predstave;
- pripovedovanje z lutko (20%): lutka se uporablja izključno ob dejavnostih povezane z učenjem angleškega jezika, z njo pripovedujejo pravljice. Lutka recitira pesmi, vodi pravljичne urice. Nekateri anketiranci so poudarili, da so otroci ob lutki, ki pripoveduje pravljico, bolj pozorni ter si prebrano hitreje in lažje zapomnijo;
- pogovarjanje z lutko (7%): lutka se uporablja kot terapevtsko sredstvo, pomaga reševati nastale konflikte, spodbuja in uči besede lepega vedenja: hvala, prosim, dober tek, nasvidenje;
- učenje in poučevanje z lutko (6%): nihče od anketirancev ni podal odgovora;
- izdelava lutke (8%): izdelava lutk iz starih nogavic; izdelava lutk na izbrano mesečno temo; izdelava lutk po predlogu prebrane pravljice – otroci se z izdelanimi lutkami tudi igrajo.

Odgovori ruralnih vzgojiteljev (graf 8):

- lutka kot motivacijsko sredstvo (25%): pri uvajanju nove teme, pravljic, novih pravil iger; spodbudi lepo vedenje pred in med kosilo, pred počitkom, ob prihodu v vrtec in ob odhodu iz vrtca; uči in spodbuja lepo vedenje – hvala, prosim, dobro jutro, dober dan, lahko noč, nasvidenje,
- spontana igra z lutko (21%): otroci do lutk, ki so jim na voljo v različnih kotičkih, najpogosteje posegajo v času proste igre; vanjo se vživijo, jo obravnavajo kot živo, ustvarjajo svoje dialoge in zgodbe; spontano igro z lutko povezujejo s predhodnim pridobljenim znanjem, ki so ga osvojili med osrednjo, vodeno dejavnostjo.
- priprava prizorov z lutko (10%): poleg vzgojiteljev, tudi otroci z njihovo pomočjo pripravijo lutkovne predstave;
- pripovedovanje z lutko (21%): vzgojitelji s pomočjo lutke pripovedujejo/uprizorijo pravljico ali slikanico. Tako kot urbani vzgojitelji so tudi ruralni poudarili, da so otroci ob lutki, ki pripoveduje pravljico, bolj pozorni ter si prebrano hitreje in lažje zapomnijo. Poleg vzgojitelja lutko uporabljajo tudi otroci, ki z njeno pomočjo ostalim pripovedujejo, kaj so počeli čez dan ali med vikendom;
- pogovarjanje z lutko (10%): poleg podobnih odgovorov, ki so jih podali urbani vzgojitelji, se v ruralnih vrtcih lutka z otroki pogovarja tudi o svojih občutkih, bojaznih, dejanjih, tudi o tabu temah, kot so nasilje, ločitev, smrt ... ter tako spodbudi otroke, da tudi sami lažje spregovorijo, kako neko stvar doživljajo;
- učenje in poučevanje z lutko (3%): lutka se uporablja pri učenju novih dejavnosti, predvsem učenju novih pravljic in deklamacij, saj se otroci lažje, hitreje in z večjim veseljem učijo, če jim znanje posreduje lutka in ne vzgojitelj;
- izdelava lutke (9%): izdelava različnih vrst lutk - prstne, ploske, lutke na palici, katere skupaj z vzgojitelji izdelajo iz različnih materialov (papir, kuhalnice, nogavice ... Material je odvisen od izbrane tematike, ki je povezana z lutkovno dejavnostjo). Z njimi se otroci spontano igrajo ali pripravijo kratko lutkovno predstavo.

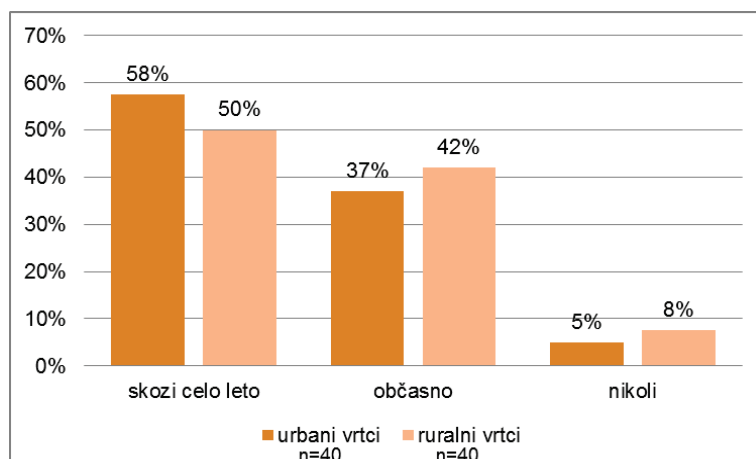
Ne glede na to, da so si podani odgovori tako urbanih kot ruralnih vzgojiteljev podobni, lahko opazimo, da lutka pri svojem delu bolj zavedno uporabljajo in izkoristijo ruralni kot urbani vzgojitelji, saj se njihov način uporabe metod dela z lutko pri vzgojno-izobraževalnem delu bolj približa značilnostim metod, ki smo jih navedli in podrobneje opisali v poglavju Metode dela z lutko.

3.4.5 Pogostost razpolage lutk v igralnici

Graf 9: Pogostost razpolage lutk v igralnicah pri obeh vrstah vrtcev.

V vrtcih so lutke v igralnicah otrokom najpogosteje na razpolago skozi celo leto (54%), v 40% so lutke na razpolago občasno, manjšini (6%) pa lutke v igralnici niso na razpolago (graf 9).

Graf 10: Primerjava pogostosti razpolage lutk v igralnici med urbanimi in ruralnimi vrtci.

Najpogosteje so otrokom, tako v urbanih (58%) kot v ruralnih (50%) vrtcih, lutke v igralnici na razpolago skozi celo leto. Obe vrsti vrtcev imata lutke v igralnici na razpolago tudi občasno – urbani vrtci 37% in ruralni vrtci 42%. 8% otrokom, ki obiskujejo ruralne vrtece, lutke v igralnici niso na razpolago, enako velja tudi za 5% otrok, ki vrtec obiskujejo v urbanem okolju.

54% (graf 9) vzgojiteljev, ki so na zastavljeno vprašanje odgovorili, da so lutke na razpolago skozi celo leto, smo poprosili, da nam zaupajo, na kakšen način so lutke otrokom na razpolago. Ker je bilo veliko podanih odgovorov ponavljajočih se, smo le-te uredili v skupine, ki nam omogočajo hitrejši in nazornejši pregled pridobljenih rezultatov.

Odgovori vzgojiteljev iz urbanih vrtcev (58%, graf 10):

- Lutke so v posebni škatli na polici/v omari.
- Lutke so v posodi z ostalimi igračkami.
- Nahajajo se v igralnem kotičku ali dramskem/lutkovnem kotičku.

Odgovori vzgojiteljev iz ruralnih vrtcev (50%, graf 10):

- Lutke so jim na voljo v lutkovnem ali knjižnem kotičku, v kotičku lutke in gledališče, v kotičku z mehкими igračkami ter v kotičku dom in družina.
- Lutke se nahajajo na polici/v omari v igralnici.
- Otrokom so lutke na razpolago v večnamenske prostoru. Izbrano lutko lahko odnesejo tudi domov.

Enako smo zahtevali tudi od 40% vzgojiteljev (graf 9), ki so na vprašanje odgovorili, da so lutke otrokom na razpolago občasno.

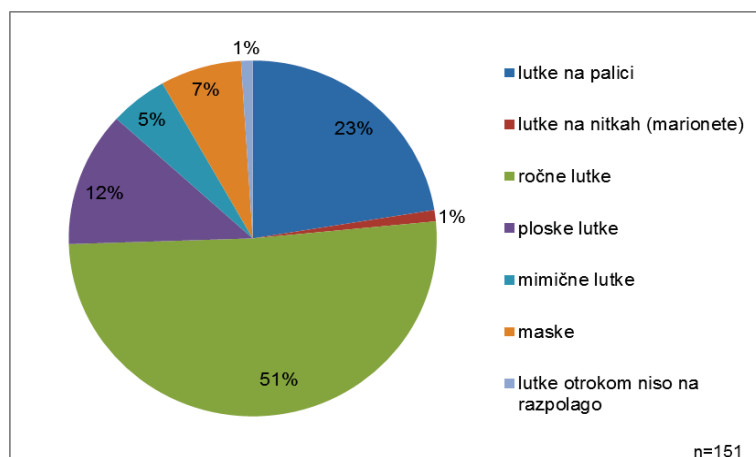
Odgovori vzgojiteljev iz urbanih vrtcev (37%, graf 10):

- Vsebina in tema kotičkov se skozi leto menjuje, zato so lutke otrokom na voljo, ko je postavljen lutkovni kotiček.
- Lutke so otrokom na voljo takrat, ko jih izdelajo sami.
- Lutke so nahajajo v skupnem prostoru, z njimi rokujejo takrat, ko jih vzgojitelji prinesejo v igralnico.
- Lutke uporabljajo ob dejavnostih, ki so povezane z določeno temo.

Odgovori vzgojiteljev iz ruralnih vrtcev (42%, graf 10):

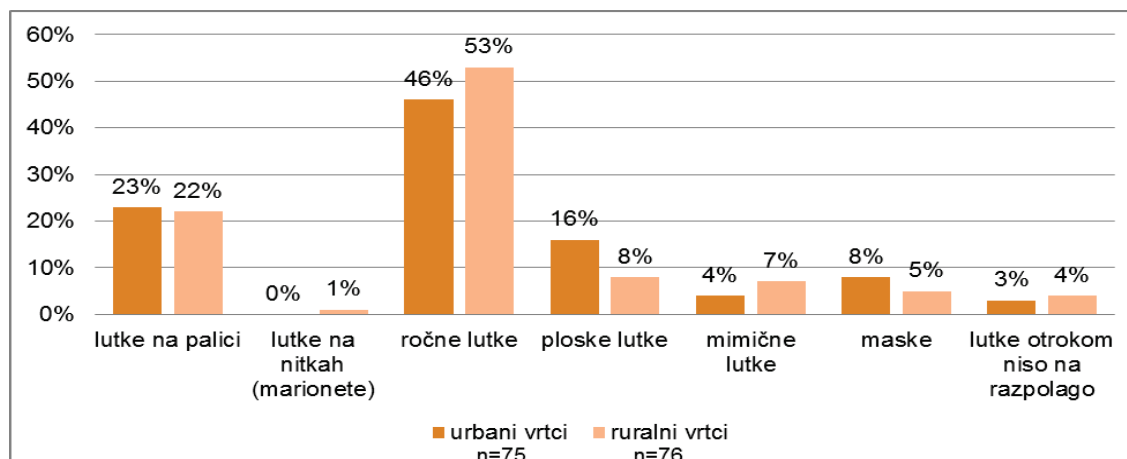
- Lutke so otrokom na voljo v občasnem lutkovnem kotičku in po izvedenih dejavnostih povezanih z lutkami.
- Otrokom so lutke na voljo takrat, ko jih ustvarijo skupaj z vzgojiteljem.

3.4.6 Vrste lutk, ki so otrokom na razpolago v igralnici

Graf 11: Vrste lutk, ki so otrokom na razpolago v igralnici pri obeh vrstah vrtcev.

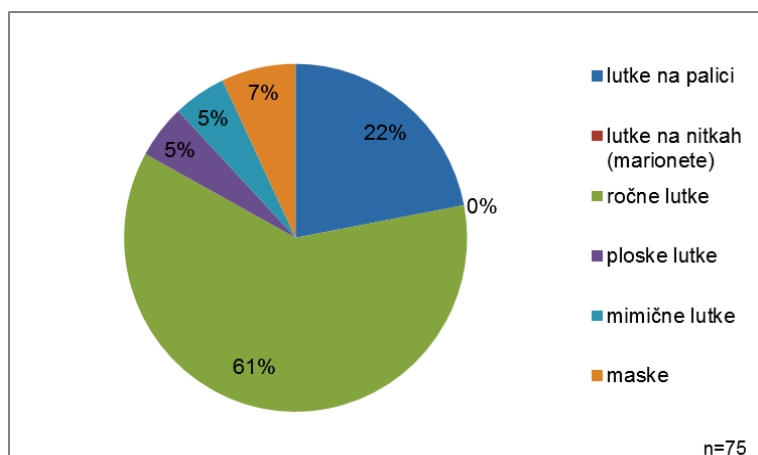
Najpogostejše vrste lutk, katere so otrokom na razpolago v igralnici, so: ročne lutke (51%), lutke na palici (23%) in ploske lutke (12%). Sledijo jim maske (7%), mimične lutke (5%) in lutke na nitkah (1%). 1% otrok lutke v igralnicah niso na razpolago (graf 11).

Graf 12: Primerjava razpoložljivosti vrst lutk v igralnici med urbani in ruralnimi vrtci.

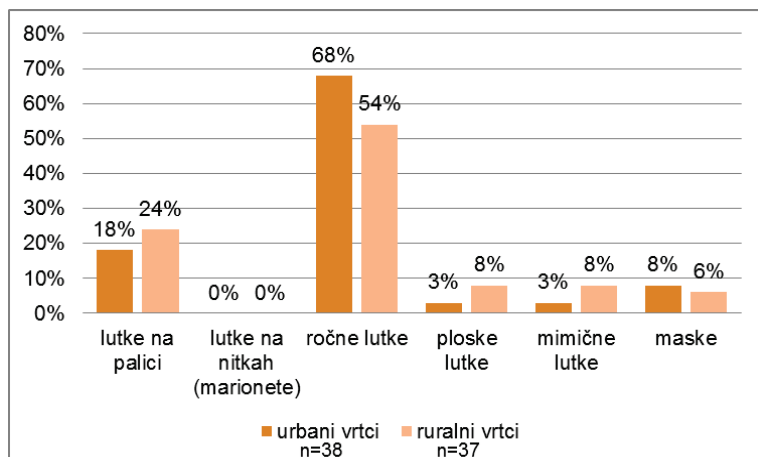
Iz grafa 12 lahko razberemo, da so tako v urbanih (46%) kot v ruralnih (53%) vrtcih otrokom v igralnici najpogosteje na razpolago ročne lutke. Sledijo jim lutke na palici in ploske lutke. Odstotek razpoložljivosti pri obeh vrstah lutk je v urbanih (lutke na palici – 23%, ploske lutke – 16%) večji kot v ruralnih vrtcih (lutke na palici – 22%, ploske lutke – 8%). Najmanj so otrokom v igralnici na razpolago maske, v urbanih (8%) v ruralnih (5%), ter mimične lutke, ki so poleg najpogosteje razpoložljivih lutk, bolj prisotne v ruralnih (7%) kot v urbanih (4%) vrtcih. Lutke na nitkah (marionete) so v igralnicah na razpolago samo otrokom iz ruralnih vrtcev (1%).

3.4.7 Vrste lutk, po katerih otroci najraje posegajo

Graf 13: Vrste lutk, po katerih otroci najraje posegajo pri obeh vrstah vrtcev.

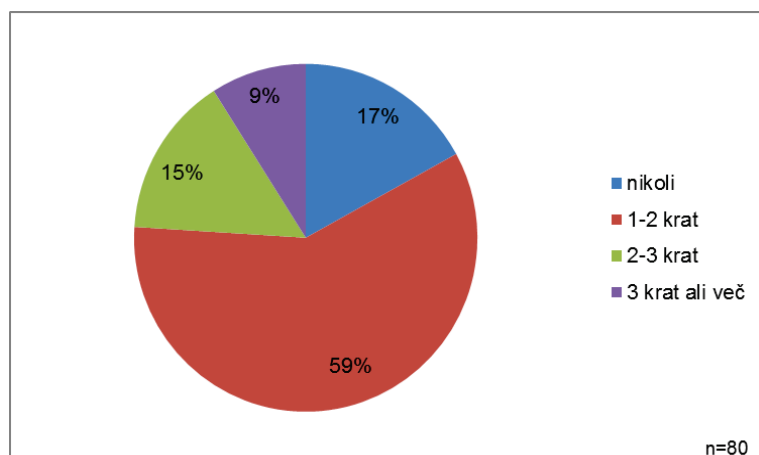
Iz grafa 13 lahko razberemo, da otroci, katerim so lutke na razpolago, najraje posegajo po ročnih lutkah (61%). Sledijo jim lutke na palici (22%), maske (7%), ter ploske (5%) in mimične (5%) lutke. Po lutkah na nitkah (marionete) ne posegajo (0%).

Graf 14: Primerjava vrst lutk, po katerih otroci najraje posegajo, med urbanimi in ruralnimi vrtci.

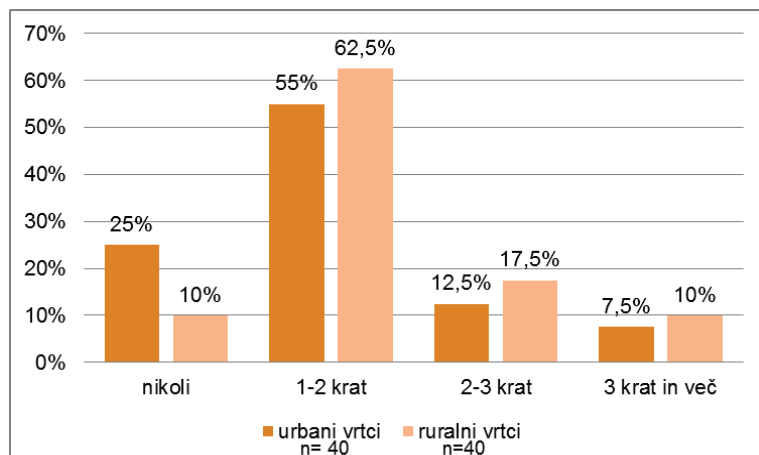
Otroci, katerim so lutke na razpolago tako v urbanih (68%) kot v ruralnih (54%) vrtcih, najraje posegajo po ročnih lutkah. Sledijo jim lutke na palici, po katerih pogosteje posegajo v ruralnih (24%) kot v urbanih vrtcih (18%). Po maskah jih posega 8% iz urbanih in 6% iz ruralnih vrtcev. Tako ploske kot mimične lutke uporablja 8% tistih, ki obiskujejo ruralne vrtce ter 3% tistih, ki obiskujejo urbane vrtce. Po lutkah na nitkah (marionetah) otroci ne posegajo (graf 14).

3.4.8 Izdelava lutk in uprizarjanje lutkovnih predstav

Graf 15: Izdelava lutk in uprizarjanje lutkovnih predstav v obeh vrstah vrtcev v letu.

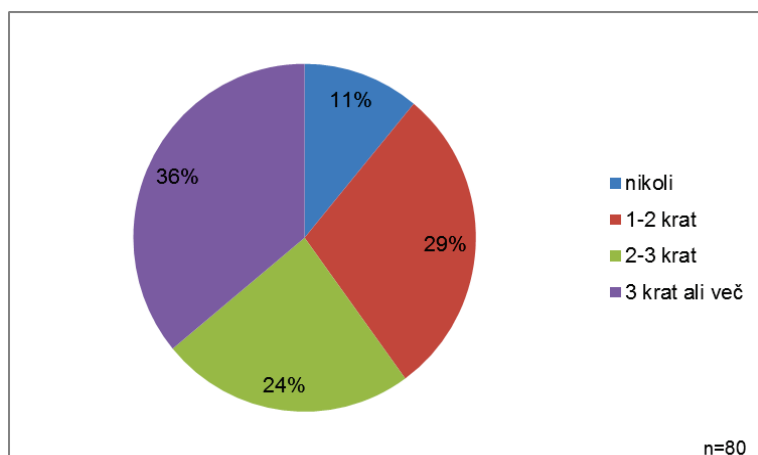
Več kot polovica (59%) vseh anketiranih vzgojiteljev skupaj z otroki izdelava in z njimi uprizori lutkovno predstavo 1-2 krat v letu. 17% vzgojiteljev omenjene dejavnosti ne izvaja, 15% vzgojiteljev jih izvede 2-3 krat v letu, 3 krat in več pa samo 9% (graf 15).

Graf 16: Primerjava pri izdelavi lutk in uprizarjanju lutkovnih predstav med urbani in ruralnimi vrtci v letu.

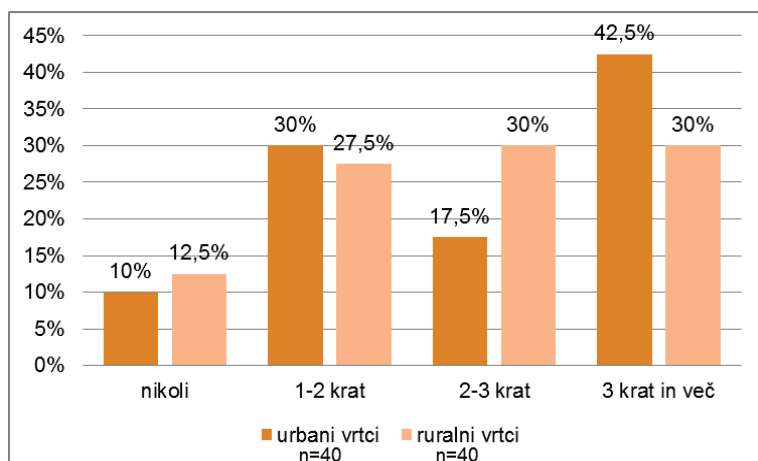
Iz grafa 16 je razvidno, da vzgojitelji, ki so zaposleni v ruralnih vrtcih, za razliko od tistih, ki so zaposleni v urbanih, z otroki večkrat izdelajo in uprizorijo lutkovno predstavo. 1-2 krat jih to stori 62,5% (urbani – 55%), 2-3 krat 17,5% (urbani – 12,5%) ter 3 krat in več v letu 10% (urbani 7,5%). Odstotek vzgojiteljev, ki skupaj z otroki ne izdeluje lutke in ne uprizarja lutkovnih predstav, je v urbanih vrtcih 25%, v ruralnih pa 10%.

3.4.9 Ogled lutkovne predstave v letu

Graf 17: Ogled lutkovne predstave v letu v obeh vrstah vrtcev.

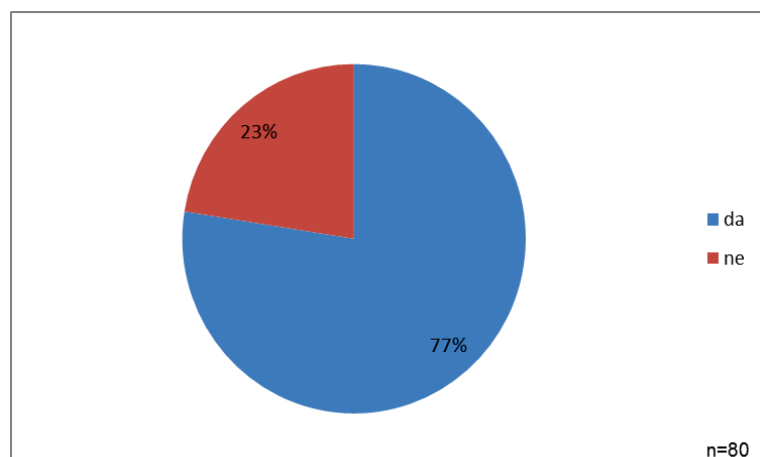
Na vprašanje "Kolikokrat v letu si ogledate lutkovno predstavo?" je 36% vzgojiteljev odgovorilo z 3 krat ali več. 29% si lutkovno predstavo ogleda 1-2 krat, 24% pa 2-3 krat. Nikoli si lutkovne predstave ne ogleda 11% vrtcev (graf 17).

Graf 18: Primerjava ogledov lutkovnih prestav v letu med urbani in ruralnimi vrtci.

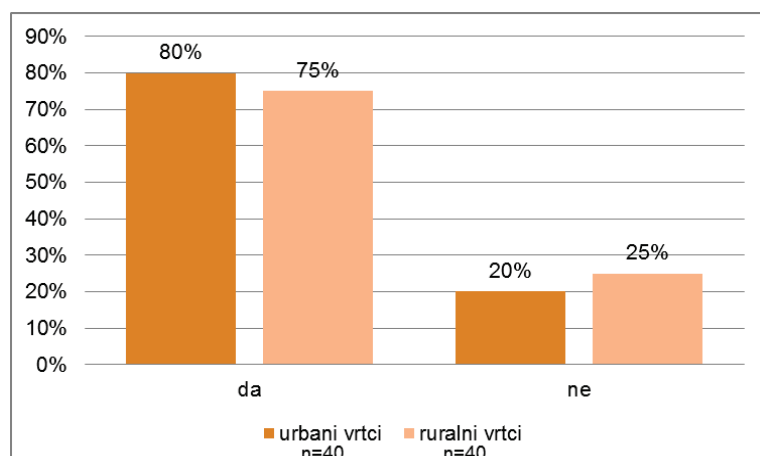
42,5% urbanih in 30% ruralnih vzgojiteljev si skupaj z otroki v letu ogleda lutkovno predstavo 3 krat in več. 1-2 krat si jo v letu ogleda 30% urbanih in 27,5% ruralnih vrtcev zajetih v raziskavo, 17,5% (urbani) in 30% (ruralni) pa je takih, ki si lutkovno predstavo v letu ogleda 2-3 krat. Odstotek tistih, ki si v letu ne ogledajo nobene lutkovne predstave, je v ruralnih vrtcih (12,5%) nekoliko višji kot pri urbanih vrtcih (10%) (graf 18).

3.4.10 Ogled lutkovne predstave v tekočem šolskem letu (2017/2018)

Graf 19: Ogled lutkovne predstave v tekočem šolskem letu (2017/2018) v obeh vrstah vrtcev.

Iz grafa 19 je razvidno, da si bo/si je več kot polovica, kar 77%, anketirancev skupaj z otroki, v tekočem šolskem letu (2017/2018), ogledala/o lutkovno predstavo. Takih, ki si lutkovne predstave niso/ne bodo ogledali, je 23%.

Graf 20: Primerjava ogleda lutkovne predstave v tekočem šolskem letu (2017/2018) med urbanimi in ruralnimi vrtci.

Odstotek vzgojiteljev, ki so na zastavljeno vprašanje odgovorili z da, je pri obeh vrstah vrtcev visok, saj si bo/si je lutkovno predstavo ogledalo kar 80% tistih, ki prihajajo iz urbanih, in 75% tistih, ki prihajajo iz ruralnih vrtcev. Lutkovne predstave si v tekočem šolskem letu (2017/2018) skupaj z otroki ni/ne bo ogledalo 20% urbanih in 25% ruralnih vzgojiteljev (graf 20).

Vzgojitelje, ki so na zastavljeno vprašanje odgovorili z da (77%, graf 19), smo poprosili, da nam zaupajo naslov predstave, ki so si jo/si jo bodo ogledali v tekočem šolskem letu (2017/2018). Posredovali so nam naslednje odgovore:

Vzgojitelji iz urbanih vrtcev (80%, graf 20):

Zverjasec, Muca Copatarica, Medved in mali, Sapramiška, Mojca Pokrajculja, Bobek, Snežak, Aeiou, Krtek Zlatko, Srečko Snežak, Rokavička, Krofek, Škratek Prehladek, Zrcalce, Rdeča kapica, Janko in Metka, Razbita buča, Mali medo, Ovčka Puhica, Žogica Marogica, Deček in pingvin, Pedenjped, Zajček se izgubi, Obuti maček, Trije prašički, Pod medvedovim dežnikom, Kdo je napravil Vidku srajčico, Babica Zima, Zlatolaska in trije medvedki ter Opičje norčije. 18% vzgojiteljev je navedlo, da se naslova lutkovne predstave ali ne spomni ali da jim naslov še ni poznan.

Vzgojitelji iz ruralnih vrtcev (75%, graf 20):

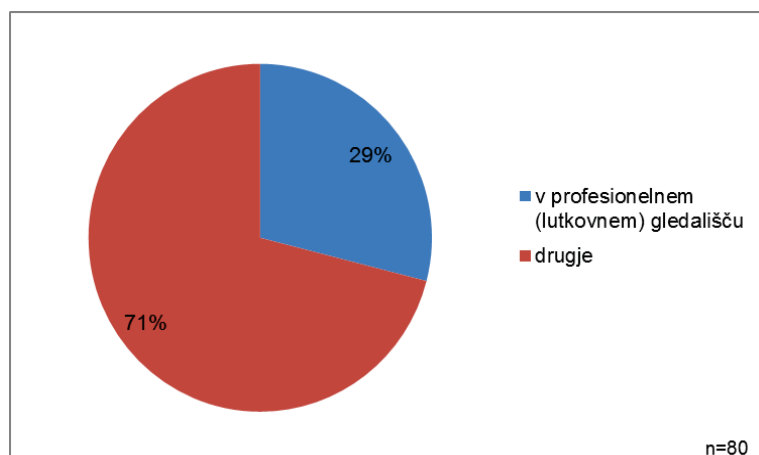
Sapramiška, Živali pozimi, O pravljici, ki je padla z drevesa, Rokavička, Palček pohajalček, Zverjasec, Lončak kuhaj, Kraljica kača in grofovska deklica, Trije snežaki, Buča debeluča, Babica Zima, Zimska pravljica, Voda, Varno skozi pot, Zajčkova hišica, Mojca Pokrajculja, Muca Copatarica, Dobri snežak, Mali medo, Daj mi poljubček, Opičje norčije, Zlatolaska in trije medvedki, Kako se je mišek maškaral, Pikapolonica in kamišibaj. 33% vzgojiteljev je navedlo, da se naslova lutkovne predstave ali ne spomni ali da jim naslov še ni poznan.

Tiste, ki so na zastavljeno vprašanje odgovorili z ne (23%, graf 19), pa smo poprosili, da nam zaupajo čas ogleda zadnje ogledane lutkovne predstave in njen naslov.

Le eden iz med 20% (graf 20) vprašanih vzgojiteljev iz urbanih vrtcev je podal popoln odgovor – nazadnje so si lutkovno predstavo z naslovom Lačna gosenica ogledali v šolskem letu 2016/17. Ostali anketiranci so na vprašanje odgovorili s "se ne spomnim" ali vprašanja niso izpolnili.

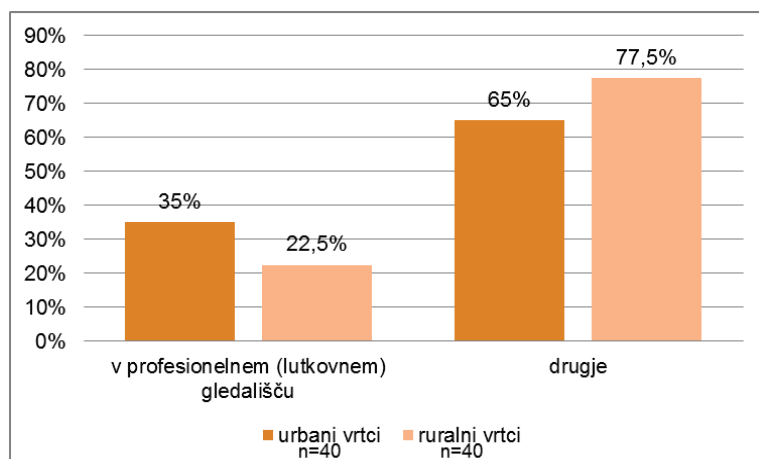
Polovica vzgojiteljev, ki prihajajo iz ruralnih vrtcev (25%, graf 20) je navedlo, da so si lutkovno predstavo nazadnje ogledali v šolskem letu 2016/17, naslovi ogledanih predstav so: Kdo je napravil Vidku srajčico in Rdeča kapica. Ostala polovica anketirancev se časa in naslova ogledane predstave ne spomni.

3.4.11 Kraj ogleda lutkovne predstave

Graf 21: Kraj ogleda lutkovne predstave v obeh vrstah vrtcev.

Le 29% anketirancev si je/si bodo omenjeno lutkovno predstavo ogledalo/i v profesionalnem (lutkovnem) gledališču. Kar 71% pa je takih, ki so si/si bodo predstavo ogledali drugje (graf 21).

Graf 22: Primerjava kraja ogleda lutkovne predstave med urbani in ruralnimi vrtci.

35% vzgojiteljev iz urbanih in 22,5% vzgojiteljev iz ruralnih vrtcev si je/si bo omenjeno lutkovno predstavo ogledalo v profesionalnem (lutkovnem) gledališču. Kar 65% (urbani) in 77,5% (ruralni) pa si bo predstavo ogledalo drugje (graf 22).

Vzgojitelji, tako iz urbanih kot ruralnih vrtcev (71%, graf 21), so pod drugje navedli naslednje odgovore: v vrtcu, obisk ali gostovanje lutkovne skupine v vrtcu in v kulturnem dom.

3.4.12 Kaj vzgojiteljem osebno pomeni lutka?

Odgovori vzgojiteljev iz urbanih vrtcev:

- "Motivacijsko sredstvo.
- Igrača.
- Sredstvo, s katerim se otrok sprosti, izrazi, ima občutek varnosti.
- Posrednik med otrokom in odraslim.
- Pripomoček pri delu, ki ima neverjetno moč, da otroke čustveno poveže s stvarmi, z odraslimi in drugimi otroki. Otroci so ob lutki bolj sproščeni, ji več povedo, kot odraslemu in jo imajo radi.
- Terapevtsko sredstvo, s katero otrok lažje izrazi svoja čustva.
- Animacijsko sredstvo.
- Pomoč pri navezovanju stikov z otroki in odkrivanju čustvenih težav.
- Lutka je lahko zaveznik, tolažba, animator, zabava, predvsem pa sredstvo, s katerim otroku preusmeriš pozornost pri učenju.
- Pripomoček za igro in vzpostavljanje stika z otroki."

Odgovori vzgojiteljev iz ruralnih vrtcev:

- "Motivacijsko sredstvo, ki otroka popelje v razne domišljijske svetove in dogodivščine.
- Sredstvo za pripovedovanje pravljic.
- Sredstvo, s katerim se lažje in hitreje približamo otroku.
- Krasno sredstvo za komunikacijo med vzgojiteljico in otrokom.
- Pomoč pri delu.
- Super način izražanja in vživljanja ter igranja nekih drugih vlog.
- Možnost za odprt pogovor z otrokom.
- Zabavno, zanimivo sredstvo, ki ga lahko uporabimo v različnih dejavnostih, kot motivacijo, podajanje nove snovi, za pripovedovanje, pogovor z otroki ipd.
- Terapevtsko sredstvo.
- Toplino, zabavo, varnost.

- Osebek, s katerim se lahko poistovetim.
- Veliko. Prvi stik z otrokom, komunikacija, simbolna igra, izražanje čustev, sprejemanje drugačnosti."

4 SKLEPNE UGOTOVITVE

Glede na cilje, ki smo si jih zastavili pred pričetkom raziskovanja, smo prišli do naslednjih rezultatov oziroma ugotovitev:

- ugotovili smo, da do razlik pri uporabi lutke v vzgojno-izobraževalnem procesu med urbani in ruralnimi vrtci prihaja, toda so le-te minimalne. Iz pridobljenih rezultatov lahko razberemo, da se vzgojitelji, tako ruralni kot urbani, pri svojem delu trudijo uporabiti vse naštetе vrste lutk in metode dela z lutko ter da samo 1% anketirancev lutk pri svojem delu ne uporablja;
- ugotovili smo, da do razlik pri prisotnosti lutke v vzgojno-izobraževalnem procesu med urbani in ruralnimi vrtci prihaja, toda so tudi te minimalne. Prisotnost t.i. lutke ljubljenske je v obeh vrstah vrtcev podobno prisotna/neprisotna. Enako velja za prisotnost/neprisotnost različnih lutk v igralnici in za časovno obdobje, v katerem so lutke otrokom na razpolago;
- ugotovili smo, da do razlik pri izvajanju dejavnosti povezanih z lutko v vzgojno-izobraževalnem procesu med urbani in ruralnimi vrtci prihaja. Omembe vredni sta naslednji dve razliki: kar četrtnina vseh urbanih vzgojiteljev v svoji skupini skupaj z otroki ne izdeluje lutk in nato ne uprizori lutkovne predstave. Razliko si lahko razlagamo na podlagi dejstva, da si v letu večkrat ogledajo lutkovno predstavo kot ruralni vrtci ter da si je/si bo manj kot polovica otrok, tako iz urbanih kot ruralnih vrtcev, lutkovno predstavo ogledalo v profesionalnem (lutkovnem) gledališču. Velja omeniti, da so nekateri vzgojitelji navedli, da v vrtec povabijo lutkovne skupine. Iz pridobljenih rezultatov pa ne moremo odčitati, ali gre za profesionalne ali amaterske lutkarske skupine.

Kljub temu da so razlike pri uporabi, prisotnosti in izvajanju dejavnosti povezanih z lutko med urbani in ruralnimi vrtci minimalne, lahko, predvsem pri vprašanih odprtega tipa, opazimo, da se večina vzgojiteljev še vedno premalo zaveda čarobne moči, ki jo ima lahko lutka na otroka in celotno skupino, kar posledično pomeni, da je pri svojem delu ne uporabljajo tako pogosto in načrtno, kot bi jo lahko in so jo dolžni.

Z analizo pridobljenih rezultatov spletnega vprašalnika smo potrdili šest hipotez. Eno hipotezo (H3) smo zavrgli, saj smo po analizi pridobljenih podatkov ugotovili, da t.i. lutka ljubljenska v skupinah ni prisotna v več kot polovici primerov kot smo predvidevali, ter da je odstotek prisotnosti t.i. lutke ljubljenske v ruralnih vrtcih manjši kot v urbanih vrtcih, in ne večji, kot smo predvidevali na začetku raziskave. Tri hipoteze (H1, H4 in

H8) pa smo potrdili samo delno, saj smo pri analizi pridobljenih rezultatov prišli do naslednjih rezultatov:

H1: odstotek ruralnih vzgojiteljev, ki so mnenja, da lutka v njihovem vrtcu ni dovolj zastopana, je manjši od odstotka urbanih vzgojiteljev in ne večji, kot smo predvidevali na začetku raziskave;

H4: poleg najpogosteje uporabljenih metod dela (lutka kot motivacijsko sredstvo in spontana igra) vzgojitelji obeh vrtcev pri svojem delu uporabljajo metodo pripovedovanje z lutko v enaki meri kot metodo spontane igre;

H8: večina otrok, tako iz urbanih kot iz ruralnih vrtcev, si v letu lutkovno predstavo ogleda vsaj 3 krat in več in ne 1-2 krat, kot smo predvidevali na začetku raziskave.

V prihodnje si želimo, da bi urbani in ruralni vzgojitelji lutko pri vzgojno-izobraževalnem delu uporabljali večkrat in bolj raznoliko, da bi več časa namenili poglobljeni gledališki umetnosti ter da bi prisotnost, moč in širino, ki jo lutka ima na posameznega otroka in celotno skupino, bolje najprej razumeli in posledično tudi izkoristili v praksi, kar bi vodilo k boljši zastopanosti in še večjemu zmanjšanju razlik pri delu z lutko tako v urbanih kot v ruralnih vrtcih.

5 LITERATURA IN VIRI

- Borota, B., Geršak, V., Korošec, H. in Majaron, E. (2006). *Otrok v svetu glasbe, plesa in lutk*. Univerza na Primorskem: Pedagoška fakulteta Koper.
- Brédikyté, M. (2002). Dialoška dramska igra z lutkami / DDIL kot metoda spodbujanja otrokove verbalne ustvarjalnosti. V Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutke iz vrtca v šolo* (str. 9-30). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Bucik, N. in Požar Matijašič, N. (ur.) (2008). *Kultura in umetnost v izobraževanju - popotnica 21. stoletja*. Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Bucik, N., Požar Matijašič, N. in Pirc, V. (ur.) (2011). *Kulturno-umetnostna vzgoja Priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Horvat, I. in Magajna, L. (1989). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: DZS.
- Jelen, A., Korošec, H., Kržišnik, A., Pirc, V., Ratej, I. in Štrancar, M. (2011). Gledališka umetnost. V Bucik, N., Požar Matijašič, N. in Pirc, V. (ur.) *Kulturno-umetnostna vzgoja Priročnik s primeri dobre prakse iz vrtcev, osnovnih in srednjih šol* (str. 95-120). Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo in šport in Zavod Republike Slovenije za šolstvo.
- Kavčič, T. (2009). Igra dojenčka in malčka. V Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.), *Razvojna psihologija* (str. 278-289). Ljubljana Znanstveno-raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Korošec, H. (2002). Neverbalna komunikacija z lutko. V Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutke iz vrtca v šolo* (str. 31-54). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Korošec, H. in Majaron, E. (2002). *Lutke iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Kralj Serša, M., Jeršin Tomassini, K. in Nemeč, L. (2015). *Geografija 1 i-učbenik za geografijo v 1. letniku gimnazij*. Ljubljana: Zavod Republike Slovenije za Šolstvo. Pridobljeno: 10.11.2017, <https://eucbeniki.sio.si/geo1/index.html>.
- Kroflič, B. (2002). *Recenzija*. V Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutke iz vrtca v šolo*. Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Kruh, P. (2002). S pojo smo spoznali poklice. V Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutke iz vrtca v šolo* (str. 85-88). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Majaron, E. (2002). Lutka, naša vsakodnevna pomočnica. V Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutke iz vrtca v šolo* (str. 59-64). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.

- Majaron, E. (2002). Lutka pri oblikovanju mladega človeka. Korošec. V Korošec H. in Majaron, E. (ur.), *Lutke iz vrtca v šolo* (str. 5-8). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Marjanovič Umek, L. in Kavčič, T. (2006). Otroška igra. V Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.), *Psihologija otroške igre* (str. 40-58). Znanstveno-raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Lešnik Musek, P. (2006). Igra v kurikulumu za predšolske otroke. V Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.), *Psihologija otroške igre* (str. 143-157). Znanstveno-raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2006). *Psihologija otroške igre*. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.) (2009). *Razvojna psihologija*. Ljubljana: Znanstveno raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (2006). Teorija otroške igre. V Marjanovič Umek, L. in Zupančič, M. (ur.), *Psihologija otroške igre* (str. 1-40). Znanstveno-raziskovalni inštitut Filozofske fakultete.
- Mikuš, A. (2002). Lutka – moj nepogrešljiv pomočnik v razredu. V Korošec, H. in Majaron, E. (ur.), *Lutke iz vrtca v šolo* (str. 95-102). Ljubljana: Univerza v Ljubljani.
- Sitar, J. (2008). Lutkovna umetnost v okviru kulturne vzgoje. V Bucik, N. in Požar Matijašič, N. (ur.), *Kultura in umetnost v izobraževanju - popotnica 21. stoletja* (str. 129-137). Ljubljana: Pedagoški inštitut.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika*. (1997). Ljubljana: DZS.
- Trefalt, U. (1993). *Osnove lutkovne režije*. Ljubljana: Zveza kulturnih organizacij Slovenije.
- Varl, B. (1995). *Lutke na nitkah*. Šentilj: Aristelj.
- Varl, B. (1995). *Lutke na palici*. Šentilj: Aristelj.
- Varl, B. (1997). *Maske*. Šentilj: Aristelj.
- Varl, B. (1997). *Mimične lutke*. Šentilj: Aristelj.
- Varl, B. (1997). *Ploske lutke*. Šentilj: Aristelj.
- Varl, B. (1997). *Ročne lutke*. Šentilj: Aristelj.
- Zupko, S. (2009). *Prednosti in slabosti življenja v mestnem in podeželskem okolju*. Pridobljeno: 10.11.2017, <http://www.slonep.net/pred->

gradnjo/lokacija/novice/prednosti-in-slabosti-zivljenja-v-mestnem-in-podezelskem-
okolju.

6 PRILOGE

Priloga 1: Anketni vprašalnik

Spoštovani, sem Meta Gec, absolventka Pedagoške fakultete v Kopru, smer Predšolska vzgoja. V svoji diplomski nalogi z naslovov *Lutka v urbanih in ruralnih vrtcih*, želim raziskati kakšne razlike se, če sploh, pojavljajo pri uporabi in prisotnosti lutke ter pogostost izvajanja dejavnosti povezanih z lutko v urbanih in ruralnih vrtcih.

Anketni vprašalnik je anonimen, podatki pridobljeni z anketo, pa mi bodo služili zgolj v raziskovalne namene.

Že v naprej se Vam zahvaljujem za sodelovanje.

1. Kje se nahaja vrtec, v katerem ste zaposleni?

- a) v urbanem naselju (mesto)
- b) v ruralnem naselju (podeželje/vas)

2. Ali je po Vašem mnenju delo z lutko v Vašem vrtcu dovolj zastopano?

- a) da
- b) ne

3. Katere vrste lutk najpogosteje uporabljate pri vzgojno-izobraževalnem delu? (možnih je več odgovorov, največ trije)

- a) lutke na palici
- b) lutke na nitkah (marionete)
- c) ročne lutke
- č) ploske lutke
- d) mimične lutke
- e) maske
- f) lutk pri vzgojno-izobraževalnem delu ne uporabljam

4. Ali je v Vaši skupini prisotna t.i. lutka ljubljenska?

- a) da
- b) ne

Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z DA, prosim, odgovorite na naslednji vprašanji:

Kakšna je njena funkcija?

Kako se ta funkcija kaže?

5. Katere iz med naštetih metod dela z lutko najpogosteje uporabljate pri vzgojno-izobraževalnem delu? (možnih je več odgovorov, največ trije)

- a) lutka kot motivacijo sredstvo
- b) spontana igra z lutko
- c) priprava prizorov z lutko
- č) pripovedovanje z lutko
- d) pogovarjanje z lutko
- e) učenje in poučevanje z lutko
- f) izdelava lutke
- g) lutk pri vzgojno-izobraževalnem delu ne uporabljam

Odgovor/e, ki ste ga/jih obkrožili, pojasnite s konkretnimi primeri.

6. V kolikšni meri so otrokom v igralnici na razpolago lutke?

- a) skozi celo leto
- b) občasno
- c) nikoli

Če ste na vprašanje odgovorili s trditvijo a ali b, prosim, napišite, na kakšen način so jim na razpolago?

7. Katere vrste lutk so otrokom v igralnici na razpolago? (možnih je več odgovorov, največ trije)

- a) lutke na palici
- b) lutke na nitkah (marionete)
- c) ročne lutke
- č) ploske lutke
- d) mimične lutke
- e) maske
- f) lutke otrokom niso na razpolago

8. Po katerih vrsti lutk otroci najraje posegajo?

9. Kolikokrat v letu skupaj z otroki izdelate lutke in z njimi uprizorite lutkovno predstavo?

- a) nikoli
- b) 1-2 krat
- c) 2-3 krat
- č) 3 krat in več

10. Kolikokrat v letu si ogledate lutkovno predstavo?

- a) nikoli
- b) 1-2 krat
- c) 2-3 krat
- d) 3 krat in več

11. Ali ste si/si boste v tekočem šolskem letu (2017/18) ogledali lutkovno/e predstavo/e?

a) da

b) ne

Če ste na prejšnje vprašanje odgovori z DA, prosim, napišite naslov predstav/e.

Če ste na prejšnje vprašanje odgovorili z NE, prosim, napišite, kdaj ste si nazadnje ogledali lutkovno predstavo _____ in njen naslov _____.

12. Kje ste si/si boste ogledali omenjeno/e predstavo/e?

a) v profesionalnem (lutkovnem) gledališču

b) drugje: _____

13. Kaj Vam osebno pomeni lutka?
